

Laiškai **LIETUVIAMS**

1956 LAPKRITYS (NOVEMBER) VOL. VII, No. 10

T U R I N Y S

DVASINIO TOBULUMO ESMĖ — Juozas Vaišnys, S. J.	289
DOGMOS PARADOKSAS (II) — Bruno Markaitis, S. J.	292
BIAURUSIS ANČIUKAS — Alg. Kezys, S. J.	297
NAUJOJI ŠEIMA (II) — Kun. Jonas Petrėnas	301
SAULĖ IR ŽAIZDA — Alfonsas Grauslys	304
RELIGINIO SVYRAVIMO PSICHOLOGIJA — Dr. P. Celiešius	314
IŠ FILMŲ PASAULIO — Bruno Markaitis, S. J.	319

Viršelyje: Trimitai vakaro maldai Kauno Karo muziejaus sodelyje. Šita iliustracija ir kitos, esančios 294, 310 ir 317 psl., yra paimtos iš V. Augustino knygos "Lithuania" (Ateities leidinys).

"Laiškai Lietuviams" leidžiami Tėvų Jėzuitų kas mėnesį, išskyrus liepos-rugpiučio dvimėnesinį. Metinės prenumeratos kaina du doleriai. Atskiras numeris 20 centų.

Redaktorius — Juozas Vaišnys, S. J.

Redaktoriaus Padėjėjas — Bruno Markaitis, S. J.

Administratorius — Petras Kleinotas, S. J.

Redakcijos ir Administracijos adresas: 5541 S. Paulina St., Chicago 36, Illinois.

Telefonas: HEmlock 4-1677.

LETTERS TO LITHUANIANS. Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 5541 S. Paulina St., Chicago 36, Illinois. Tel. HEmlock 4-1677. Yearly subscription two dollars. Single copy 20 cents. Entered as second class matter at the Post Office at Chicago, Ill. Additional office of mailing in Putnam, Conn.

1956 M. LAPKRIČIO (NOV.) MĖN.

VOL. VII, NO. 10

DVASINIO TOBULUMO ESME

Lapkričio pirmoji diena, kai mes prisimename visus šventuosius, turėtų sukelti kiekvienam galvojančiam žmogui rimtų minčių. Turime prisipažinti, kad mes per maža galvojame, nepakankamai esame įsigilinę į gyvenimo prasmę, dažnai mums atrodo per daug miglotas gyvenimo tikslas. Ar ne tiesa, kad didelė žmonių dauguma neina per gyvenimą kaip laisva valia ir protu apdovanoti tvariniai, bet plaukia kaip maži srovės nešami šapeliai? Visi žinome, kad mes turime protą ir valią, bet kartais atrodo, kad mes bijome jais naudotis. Turime akis, bet kartais jas tyčia užmerkiame, kad nematytume; turime ausis, bet jas užkemsame, kad negirdėtume. Ir kas svarbiausia — mes nenorime girdėti, matyti ir suprasti savo tikslo, savo laimės, savo tikrojo gyvenimo!

Kai kurie, matydami savo ar kitų žmonių labai nelogišką ir neišmintingą elgesį, visai negalvodami pasako: “Ką padarysi, juk mes nesame šventieji!” Arba kartais, stovėdami prieš koki nors rimtą darbą ir nenorėdami parodyti reikalingų pastangų, save nuramina visai neapgalvotais žodžiais: “O, toki darbą galėtų atlikti tik šventieji!” Sakome, kad tokie žodžiai yra neapgalvoti, neišmintingi ir nelogiški. Be abejo. Juk jeigu žmogus suprastų, kas jis yra ir koks yra jo tikslas, jeigu jam būtų aišku, kas yra šventumas, tai tie žodžiai ir pasakymai jam pačiam atrodytų juokingi. Kiekvienas žmogus, jeigu jis nenori atsižadėti savo žmogiškumo ir garbės, turi siekti šventumo! Juk šventumas yra dvasinis tobulumas, todėl žmogus, būdamas dvasinės prigimties tvarinys, turi šio tobulumo siekti, jeigu nori gyventi pagal savo prigimtį.

Galima sakyti, kad kiekvieno tvarinio tikslas yra savos rūšies tobulumas. Neprotingi tvariniai tiek tobulumo turi, kiek jiems yra suteikęs Tvėrėjas. Žinoma, įvairios išorinės priežastys ir gyvenimo sąlygos gali jiems padėti arba pakenkti išvystyti tokį tobulumą, kuris jų prigimčiai yra galimas. Tai galima pasakyti ir apie žmogaus kūną. Bet žmogus, paimtas dvasine prasme, kaip protingas ir laisva valia apdovanotas tvarinys, tiek dvasinio tobulumo gali pasiekti, kiek jis parodys noro ir pastangų. Jo dvasiniam tobulumui nėra ribų. Jis savo dvasine prigimtimi turi galimybių kaip galima labiau priartėti prie tobulumo idealo. Tai matyti ir iš Kristaus žodžių: “Būkite tobuli, kaip jūsų dangiškasis Tėvas” (Mato 5, 48). Tad kiekvieno žmogaus idealas ir tikslas yra beribis tobulumas — Dievas. Žmogus gali vis labiau ir labiau prie Jo priartėti, jeigu tik to nori ir visomis jėgomis siekia. Taigi, šventumas yra ne tik išrinktųjų ar kokių nors nepaprastų

žmonių, bet kiekvieno žmogaus tikslas. Daugelis jo nesiekia ir net kratosi tik dėl to, kad jo nepažįsta, nesupranta šventumo esmės.

Kai kurie, kalbėdami apie dvasinio tobulumo herojus — šventuosius, sako, kad jie yra liguisti žmonės, kad visokie psichiniai nenormalumai juos priveda prie labai keistų veiksmų, kuriuos mes laikome šventumo pasireiškimu. Kai kurie (sekdami Freudą) sako, kad tie šventųjų nuostabūs veiksmai kyla iš seksualinio instinkto, o kiti mano, jog tai yra tų tariamųjų šventųjų autosugestijos arba haliucinacijos vaisius. Bet tai yra tušti teigimai be jokio pagrindo ir be jokių įrodymų. Užtenka tik rimtai paskaityti šventųjų gyvenimus, ir bus aišku, kad jų nuostabių veiksmų pagrindas buvo ne įsivaizdavimai ar haliucinacijos, bet rimtos tvirtos valios pastangos ir bendradarbiavimas su Dievo malone.

Neretai net ir tie, kurie patys siekia dvasinio tobulumo, nesupranta jo esmės. Kai kas mano, kad tobulas žmogus bus tas, kurs kasdien atkalbės tam tikrą skaičių maldų, bus įsirašęs į daugelį bažnytinių brolių, kasdien stengsis laimėti visus galimus atlaides, dažnai lankys bažnyčias, daug pasninkaus ir darys įvairias kūno atgailas. Visa tai gali būti tik priemonės tobulumui siekti, bet jokia būdu ne tikslas, ne pats tobulumas. Jeigu kas šias priemones padarys tikslu ir nesupras tikro tobulumo esmės, jis bus ne šventasis, bet keista karikatūra.

Dažnai yra manoma, kad prie tobulumo esmės priklauso dvasinės paguodos, įvairūs mistiški reiškiniai ir stebuklų darymas. Bet nereikia užmiršti, kad yra daug didžiųjų šventųjų, kurie savo gyvenime nepadarė nė vieno stebuklo, kurie didelę gyvenimo dalį praleido be jokių dvasinių paguodų, kurie turėjo daug įkyrių pagundų ir dvasinės kančios valandų, kuriuos kankino visokie abejojimai ir išganyimo netikrumas. Juk jeigu stebuklai ir mistiški reiškiniai priklausytų prie šventumo esmės, tai Kristus būtų liepęs žmonėms to siekti, tačiau Jis niekad neliepė. Jis niekad nesakė, kad žmonės iš Jo mokytųsi daryti stebuklus, bet pakartotinai liepė iš Jo mokytis nuolankumo ir meilės. „Mokykitės iš manęs, nes aš esu ramus ir nuolankiaširdis“ (Mato 11, 29). Jis mums įsakė mylėti vienas kitą taip, kaip Jis mus mylėjo (Jono 15, 12); Jis liepė mums būti vieningiems, taip kaip Jis ir Jo Tėvas (Jono 17, 21). Užtat ir tobulumo esmės turime ieškoti šiuose Kristaus žodžiuose.

Ir Aristotelis ir šv. Tomas Akvinietis sako, kad tobulas yra tas, kam nieko netrūksta pasiekti savo tikslui. Pvz., peilio tikslas yra piauti, todėl jis tobulas skaitysis tada, kai bus aštrus, kai nebus atšipęs. Akies tikslas yra matyti, todėl ji tada skaitysis tobula, kai nebus nusilpus, kai matys tiek, kiek akis pagal savo prigimtį gali matyti. Bendrai galima pasakyti, kad visų, tiek gyvų tiek negyvų, neprotingų tvarinių tikslas yra padėti žmogui, todėl jie tobuli skaitysis tada, kai vienoje ar kitoje srityje galės žmogui pilnai padėti ir būti jam naudingi. Žmogus nuo kitų šios žemės tvarinių skiriasi tuo, kad jis turi dvasinę sielą su nuostabiomis jos galiomis: protu ir laisva valia. Jo siela yra nemirtinga, todėl ir žmogaus tikslas turi būti pritaikytas jo dvasinei nemirtingai prigimčiai. Paskutinis ir aukščiausias žmogaus tikslas gali būti tik dvasinio tobulumo šaltinis — Dievas. Šioje žemėje niekas negali būti galutinis žmogaus tikslas, nes niekas tobulai jo troš-

kimų nepatenkina. Taigi, žmogus tada skaitysis tobulas, kai jis galės savo tikslą pasiekti. Ir jis bus vis tobulesnis ir tobulesnis, kuo geriau ir geriau savo tikslą pasieks ir vis labiau prie Dievo prisitars ir labiau su Juo susijungs.

Dievas yra pats tobulumas, Jame aukščiausiam laipsnyje yra visi dvasinio tobulumo pasireiškimai — dorybės. Todėl ir žmogus bus tuo tobulesnis, kuo daugiau dorybių įsigys. Bet kadangi tų dorybių yra labai daug, gali atrodyti, kad dvasinio tobulumo siekimas yra labai komplikotas dalykas, nes, norint pasiekti tobulumą, reikia jas visas įsigyti. Tad nevienam ir kyla klausimas, ar kartais nebūtų galima padaryti kokią nors dvasinio tobulumo sintezę, ar nebūtų galima rasti kokios nors dorybės, kuri apimtų ir visas kitas, kurios siekdamas, siektum pilno dvasinio tobulumo.

Pagalvoję apie tobulumo sąvoką ir paskaitę Šv. Raštą, pamatysime, kad tokia dorybių sintezė yra meilė. Meilė yra dvasinio tobulumo esmė. Jeigu žmogaus tikslas arba jo tobulumas yra kaip galima didesnis susijungimas su Dievu, tai meilė, be abejo, labiausiai žmogų su Dievu jungia. Visos kitos dorybės tik paruošia kelią šiam susijungimui. Meilės dorybė jau suponuoja visas kitas dorybes. Morališkos dorybės, pvz. protingumas, tvirtumas, susivaldymas, nuolankumas, paruošia kelią meilės dorybei ir padeda, kad ji tvirtai įleistų šaknis į žmogaus sielą. Teologiškos dorybės, tikėjimas ir viltis, taip pat tik paruošia kelią didžiausiai teologiškai dorybei — meilei. Paskui ją stiprina įvairiose sunkenybėse ir saugoja nuo užgesimo. Teisingai galima sakyti, kad visas dvasinis tobulumas, visos dorybės sukasi apie meilę, lyg planetos apie saulę. Jos spindi ne savo šviesa, bet šviesa, gaunama iš saulės.

Visos kitos dorybės gali būti sieloje drauge su nuodėme, todėl nė viena iš jų neįjungia žmogaus su Dievu. Gali žmogus visas dorybes turėti, bet jeigu neturės dorybių karalienės — meilės, jis bus atsiskyręs nuo Dievo, todėl apie kokią nors dvasinę tobulumą negalės būti nė kalbos. Meilė ir nuodėmė sieloje niekada negali būti drauge: arba meilė sudegins nuodėmę ir sujungs žmogų su Dievu, arba nuodėmė užgesins meilę ir atskirs žmogų nuo Dievo. Todėl aišku, kad tik meilė gali būti tobulumo esmė, nes tik ją turėdamas žmogus gali pasiekti savo tikslą — susijungti su Dievu.

Ir Evangelijose ir šv. Povilo laiškuose ši mintis dažnai ir labai aiškiai yra išreikšta. Kristus sako, kad Dievo ir artimo meilės įsakymas yra visų kitų įsakymų ir viso Jo mokslo branduolys bei pagrindas (Plg. Mato 22, 40). Šv. Povilas sako, kad „įstatymo įvykdymas yra meilė“ (Rom. 13, 10). Laiške Korintiečiams jis rašo: „Jei aš kalbėčiau žmonių ir angelų kalbomis, bet neturėčiau meilės, būčiau kaip žvangantis varis ir skambantis kim-bolas. Jei turėčiau pranašystės dovaną, žinočiau visas paslaptis ir visoki mokslą, jei turėčiau visą tikėjimą, taip kad galėčiau kalnus perkelti, o neturėčiau meilės, aš esu niekas. Jei išdalinėčiau visą savo lobį beturčiams valgydinti ir jei atiduočiau savo kūną sudeginti, bet neturėčiau meilės, nieko man nepadeda“ (1 Kor. 13, 1-3).

Tad meilė yra dvasinio tobulumo esmė, ir kiekvienas žmogus jos turi siekti, jeigu jis nori gyventi tam tikslui, kuriam jį Dievas sutvėrė. Bet meilė yra ne kas kita, kaip tobulas Dievo valios vykdymas. Pildyti visados ir vi-

sur Dievo valią, laikyti visus Jo įsakymus kartais žmogui atrodo labai sunku, bet jeigu jis Dievo įsakymų nelaikys našta, o tik meilės įrodymu, tai jų užlaikymas jo neslėgs žemyn kaip sunki našta, bet lengvai kels aukštyn kaip galingi šventojo sparnai.

Juozas Vaišnys, S. J.

DOGMOS PARADOKSAS

II

Nuo pat kūdikystės, nuo jaunų dienų žmogus remiasi kitų autoritetu: tėvų, mokytojų, valstybės, Bažnyčios ir t.t. Kad kūdikystėje ir jaunose dienose taip yra, niekas neturi pagrindo stebėtis, nes kitaip ir būti negali — žmogus pasirodo šioje žemėje bejėgis ir aklas, pilniausia šių žodžių prasme. Net ir po eilės metų, kai ne tik jo kūnas, bet ir protas subręsta, žmogus tebeprisiklauso nuo faktorių, kurių jis savyje neturi ir kuriuos privalo skolintis iš kitų šaltinių. Šis savos rūšies bejėgiškumas ir aklumas lydi žmogų visu gyvenimo keliu jau vien dėl to, kad žmogus yra labai ribotas, labai apibrėžtas laiku ir vieta. Todėl — norėdamas gauti atsakymą į daugelį klausimų — jis turi pasikliauti kitais žmonėmis, kitų autoritetu.

Faktas lieka faktu, kad žmogus remiasi kitų autoritetu kiekvienoje žmogiškojo aktyvumo srityje, kur jis pats neturi pakankamai žinių, mokslo, supratimo. Ne retai net toje srityje, kur jam yra gana gerai žinoma, jis vis dėlto — ypatingai susidarius sunkioms ir sudėtingoms aplinkybėms — yra linkęs kreiptis į specialistą ir jo nuomonę pasidėti į savo nuomonės ir apsisprendimo pagrindus. Jei jau taip yra empyriniame pasaulyje, kur dalykai, priežastys, tikrovės yra vienu ar kitu būdu apčiuopiamos ir patikrinamos, tai nesunku suprasti, kas

pasidaro, kai mes įeiname į dvasios šventyklos prieangį. Čia autoritetas yra būtina ir neapeinama sąlyga. Šitos fatalinės problemos neišsprendė net protestantiškoji religijos reformacija. Ji sugebėjo realizuoti tik vieną tikrovę; dieviškąjį autoritetą ji pakeitė žmogiškuoju autoritetu. Mes čia nenorime gilintis į priežastis, paskatinusias reformacijos gimimą bei vystymąsi. Mums svarbu tik pats istorinis faktas.

Žmogus *turi* remtis autoritetu, nes į šią žemę jis ateina aklas ir bejėgis, nes jis ir jo gyvenimas yra absoliučiai apibrėžti laiku ir vieta. Net gamtiniame pasaulyje jis turi priimti didelį skaičių tiesų, pasitikėdamas knyga, laikraščiu, žmogum. Vaduodamasis šiuo pasitikėjimu, jis klauso gydytojo, advokato, architekto ir t.t. Kitais žodžiais tariant, jis priima nežinomą ar mažiau žinomą tikrovę, remdamasis svetimu autoritetu. Štai čia — šitoje labai žmogiškoje ir nuolat pasikartojančioje situacijoje — mes randame dogmos pradžią. Jei mes visa šita perkeliame į religijos sritį, į antgamtinį pasaulį, mes matome fatališką ir besąlyginį reikalą remtis koku nors aukštesniu autoritetu, nes tiesos, su kuriomis mes susiduriame, dvelkia paslaptimi, prašoka mūsų proto pajėgumą ir liečia ne tik mūsų praeinančią dabartį, bet ir amžiną ateitį.

Žmogus *turi* remtis autoritetu, nes jis negali nei visa žinoti, nei visa patikrinti. Geriausiu atveju, jis bando pasirinkti patikimiausią autoritetą ir patikimiausią šaltinį. Jeigu jis skaito knygos, koncerto, dramos kritiką, jis turi pasitikėti rašytoju. Jis žvelgia į užsienio korespondento reportažą iš Londono, Romos, Atėnų, Ankaros, Dehli ar Tokyo, ir jis tiki korespondentu. Gydytojas siunčia jį pas vienos ar kitos srities specialistą, ir jis tiki specialisto žodžiams. Net pats specialistas šaukia konsultaciją, kai labai svarbus momentas graso mirtimi, ir čia daromas sprendimas remiasi arba didžiausiu autoritetu arba tapatybiniu kelių autoritetų vieningumu.

Žmogus *turi* remtis autoritetu, nes kartais jis nepasitiki savo proto pajėgumu, nepasitiki savo sprendimo objektyvumu. Kiekvienas žmogus, ypačiai lemiančiuose gyvenimo momentuose ir sprendimuose, yra linkęs kreiptis į autoritetą ir besąlyginiai vykdyti autoriteto pasiūlytą nuomonę bei patarimą. Pajutęs savo proto ribotumą ir savo sprendimo subjektyvumą, jis yra netikras ir neramus. Jis nori saugumo, užtikrinimo, neklaidingumo. Ir kuo svarbesnis atvejis, kuo svaresni laukia padariniai, tuo gilesnis noras gimsta apsidrausti autoritetingu užtikrinimu, kad mūsų pasirinktas kelias yra ir tikras ir saugus.

Kai mes stebime gyvenimą ir žmones, mums dažnai rodos neįtikėtina, koku nuostabiu lengvumu, o iš kitos pusės — nesvyruojančiu tikėjimu vidurkio žmogus priima viešąją nuomonę, partijos liniją, mokslines hipotezes ir netikrų pranašų pažadus. Žmogų pasitinka savos rūšies dogma kiekvienoje gyvenimo srityje, ir jis priima ją, ilgai nesvyruodamas. Kas

mus iš tikrųjų stebina, tai nėra faktiškoji dogmos būtinybė, bet žmogaus aklas tikėjimas autoritetu, kuris autoriteto vardo nevertas. Dalykas darosi iš viso nesuprantamas, kai dieviškas autoritetas atmetamas ir jo vietoje pasirenkamas žmogiškas autoritetas.

Kas neįsigilinęs ir paviršutiniškai pasisako prieš religinę dogmą ir jos prasmingumą, atremtą į dieviškąjį apreiškimą ir dieviškąjį autoritetą, tas tegul pastudijuoja modernųjį žmogų, net didesnio masto inteligentą, ir tegul akylai pasižiūri, koku apreiškimu ir koku autoritetu remiasi šių dienų ne tik išsilavinimo, bet ir mokslo žmonės, kurie net transcendentinės svarbos tiesas suveda į subjektyvios nuomonės primatą ir jos neklaidingą dogmatizmą. Niekas neišsiverčia be kokios nors dogmos. Nesvarbu, koku žodžiu ar terminu mes aptarsime tiesą, principą, paslaptį. Kas yra svarbu, tai universali tikrovė, kad kiekvienas žmogus turi kokią nors dogmą, išreikštą pozityviu ar negatyviu tvirtinimu, kurią jis laiko savo įsitikinimų pagrindu. Niekas neišsiverčia be dogmos. Tikrasis paradoksas ne čia — jis slypi autoriteto pasirinkime.

Kalbėdami apie dogmos paradoksą, mes susiduriame su dviem dalykais: žmogus savo kontingencijoje ir ribotume ne tik remiasi, bet turi remtis autoritetu visose tose srityse, kurios jam nežinomos, jei jis nori tiesą sužinoti. Antra: kiekvienas žmogus, nors jis neretai pasisako prieš religinę dogmą ir dogmatizmą, turi savo dogmą, kurios paremtos kito žmogaus autoritetu. Jei kas tvirtina, kad religinis dogmatizmas esąs griežtesnis ir mažiau elastingas, tas tegul pabando padiskutuoti pasaulėžiūriniais klausimais kad ir su didžiausiu dog-

Iš Kauno bazilikos didžiojo altoriaus

matizmo priešų. Jis greit pastebės ir dogmatizmo priešų nuomonėse daug griežtumo ir maža elastingumo. Mat, reikia atsiminti, kad didelė jėga ir karščiu galima ne tik teigti, bet ir neigti. Labai svarbu, kad tiek mūsų teigimas, tiek mūsų neigimas būtų prasmingi ir tiesos tarnyboje. Jei mes jau negalime išsiversti nei be dogmos, nei be autoriteto, tai nebūtų neišmintinga tvirtinti, kad dogmos tiesa turėtų būti pilniausia, o autoritetas — aukščiausias.

Nėra žmogaus, kuris neturėtų dogmos. Paslaptینگasis mįslingumas glūdi tame, kad žmogus pats nori *pasirinkti* dogmą. Vadinasi, tikrasis konfliktas glūdi ne tarp žmogaus tikėjimo ar netikėjimo dogma, bet tarp jo noro ar nenoro priimti jam pateiktą dogmą.

Nėra žmogaus, kuris neturėtų dogmos. Dar svarbiau: nėra žmogaus, kuris nestatytų savo gyvenimo ant dogmos. Todėl didžiausias dogmos paradoksas glūdi žmogaus apsisprendime už vieną ar už kitą dogmą. Šitą paskutinį dogmos paradoksą mes norime iliustruoti konkrečiu gyvenimo įvykiu.

1947 metais vienas asmuo rašė: "Šiandien, kada Rytai ir Vakariai niaukiasi vis storesniais debesimis, šiandien man viskas atrodo taip beprasmiška. Viskas, kas nėra toji didžioji realybė, toji vienintelė perspektyva, kurios dėka gyvenimas tėra vertas savęs. Visos tos smulkmenos, visi tie milžiniški mažmožiai, visi tie egzaltuoti asmeniškai interesai, turį tiek maža ar nieko bendra su milžiniškais Kristaus Karalystės uždaviniais, su nuosekliu ir energingu pasišventimu, su herojišku to aukšto idealo įvykdymu, kurį Šv. Ignacas taip karštai troško matyti savo sūnuose, ir kurio mūsų Motina Bažny-

čia turi teisę reikalauti iš mūsų, kad būtume "žmonės, nukryžiuoti pasauliui, o pasaulis — nukryžiuotas mums."

Štai žodžiai, už kurių slepiasi entuziastingas idealistas ir nerimstanti ugnis. Idealistas, nusivylęs netolima aplinka ir žmonių medžiagiškumu, savąjį gyvenimą grindžias ir jo prasmę pateisinąs antgamtiniu Kristaus idealu ir Bažnyčios kategorišku reikalavimu to idealo siekti. Idealistas, kuris gyvenimą matuoja antgamtiniu mastu ir kuris — jo paties žodžiais tariant — "Dievo valią, išreikštą Jo atstovų valioje", priima kaip "absoliutaus neklaidingumo kelrodį".

Tas pats asmuo 1954 metais štai kaip rašė: "Pranešu, kad labai gerai dalyką apgalvojęs, būdamas visiškai laisvas, viešai ir iškilmingai esu apleidęs Romos Katalikų Bažnyčią, nutraukdamas visus ir betkokius su ja ryšius".

Štai likiminiai žodžiai, kuriuos parašė tas pats idealistas, deginamas nerimstančios ugnies. Mes neturime nei teisės, nei drąsos vertinti šio asmens apsisprendimą ir įsitikinimus. Dievo ir žmogaus asmeniniai santykiai yra tiek privatus ir tiek šventi, kad niekas neturėtų į juos skverbtis. Ir mes to nedarysime iš tos pačios šventos pagarbos. Bet mums svarbu faktai, nusakyti šio asmens mintimis ir žodžiais. Jis rašė šita pačia prasme: "Konstatuoju tikrai patį mano Bažnyčios apleidimo faktą, nematydamas jokio reikalo aiškinti jo priežasčių, nes iš patirties gerai žinau, kad anoje tvoros pusėje jomis netikiama, kaip kad netikima krikščioniu ar mahometonu virtusio hinduisto tvirtinimu, kad jis nebetikįs, jog šventos karvės mėšlas ir šlapumas turi sakralinę galią nuvalyti nuodėmes,"

Mums čia svarbu tikrai fizinis, tam tikra prasme, apsisprendimo faktas, kuriuo žmogus vieną bei pagrindinę savo gyvenimo dogmą pakeičia kita, ir tai visiškai priešinga pirmajai. Mums atrodo, kad — nors žmogus savo tikėjimą pakreipia nuo vienos dogmos turinio į kitą — pats jo tikėjimo gyvumas ir jėga nesumažėja. Priešingai, gauname įspūdį, kad tikėjimas pagyvėja ir sustiprėja.

Tur būt, neįmanoma nusakyti tikrąsias žmogaus pasikeitimo priežastis bei su neklystančiu tikslumu nustatyti svarbiausiąją įtakos veiksnį. Todėl ir kiti šio asmens žodžiai dalyko išsamiau nepaaiškina, bet gal mes šviesos spindulį į tamsųjį žmogaus dvasios mįslingumą. Štai jie: "Kaip keista dabar man atrodo, kad aš — vidutinės inteligencijos žmogus — galėjau taip ilgai būti Romos Bažnyčioje ir rimtai tikėti visais tais absurda, tipiškais tai Bažnyčiai, nepermatydamas jos tikrosios esmės kaip vienos iš senų, viduramžių krikščionybės formų, su visais tų laikų prietarais, paverstais dogmomis".

Tai drąsūs žodžiai, svarbūs tvirtinimai. Gaila, kad mums neduodama jokių įrodymų, paremiančių šią drąsą ir tvirtinimus. Vis dėlto, mes čia matome aiškų pavyzdį, kaip žmogus atsisako vienos dogmos ir pasirenka kitą, kaip jis anksčiau tikėtą dogmą pavadina "absurda ir prietarais" ir pasirenka naują dogmą, kuri — logiškai galvojant — turėtų būti laisva nuo absurdo ir prietarų. Ar taip iš tikrųjų yra, tai jau kitas klausimas, ir vietos stoka mums neleidžia jo paliesti. Mums tuo tarpu svarbu tik tas momentas, kuris rodo, kad vienos dogmos pakeitimas kita, bent šitame atvejuje, galėjo įvykti žmogiškojo autoriteto įtakoje. Štai žodžiai: "Nors Jūsų amžius ir aplinkybės neduoda

daug vilties, kad ir Jūs vieną dieną galėtumėte atsikratyti nusidėvėjusių Romos Bažnyčios formų, vis dėlto, jeigu aš turėčiau daugiau laiko, pabandyčiau Jums pagelbėti, bent *nurodydamas literatūrą* (mes pabraukėme) ir pan."

Mums atrodo iš šitų žodžių, o ypač iš kitų šaltinių, kurie mums yra žinomi, kad literatūra, vadinasi, rašyto žodžio autoritetas, galėjo turėti lemiančios įtakos dogmatiniame šio asmens pasikeitime, t. y., religinių įsitikinimų pasikeitime.

Tokiu būdu, mes galų gale atsiremiame į autoritetą, kurį pasirenka mūsų proto ir valios apsisprendimas. Mat, atrodo teisu sakyti, kad už kiekvienos dogmos stovi autoritetas. Autoritetai, be abejo, nėra lygūs nei kilme, nei dydžiu, nei tikėtinumu. Ne retai tarp autoriteto ir dogmos turinio nėra proporcijos, nes autoritetas kartais tvirtina tai, kas yra už jo srities ribų ir kas viršija jo kompetenciją bei patirtį, jei patirtis yra būtina tikėtinumo sąlyga.

Mes šiame gyvenime stovime prieš paslaptis: prieš mums nesuprantamą antgamtinį pasaulį, kuris mums lieka nesuvokiamas, nes mes neturime nei apčiuopiamo jo vaizdo, nei antgamtinių sąvokų, ir prieš tamsųjį žmogaus dvasios mįslingumą, kurį kartais veikia mums nežinomos jėgos ir veiksniai. Ir nors žmogus paprastai apeliuoja į protą ir į logiką, vis dėlto, neretame jo veiksmė, apsprendžiančiame jo gyvenimą ir ateitį, pasigendame ne tik logikos, bet ir argumentų. Įdomu, kad anksčiau minėtasis asmuo šia prasme užrašė žodžius, kurie galėtų būti paminklinė lenta jo ir daugelio gyvenimui, būtent: "Retos išimtytys tie žmonės, kurie turi religiją, susidedančią iš ko nors daugiau negu grynų prietarų. Didžiausioji žmo-

nijos dalis pasitenkina absurdo konglomeratu juo pilniau, juo jis yra didesnis. Ir likimo ironija, kad kaip tik tos sistemos, kurios balsiau už kitas giriasi esančios pagrįstos protu ir faktais, ugningiau neigia tiek sveiką protą, tiek faktus."

Ne su visais žodžiais mes sutinkame. Bet jei kiekvienas turime dogmą, ir jei kiekviena dogma remiasi autoritetu, tai didžiojo atsakymo tenka ieškoti ne dogmoje, bet autoritete.

Katalikiškoji dogma yra Dievo apreiškoji tiesa, kurios tikėtinumą katalikas priima, remdamasis Dievo autoritetu, sudėtu į Petro — Kristaus Vietininko žemėje rankas. Nors šis autoritetas duotas žmogui, apdovanojamam neklaidingumo dovana tikėjimo ir dorovės srityse, bet šis žmogus, t. y. popiežius, vartoja jį demokratišku būdu, kilniausia šio žodžio prasme. Paskutiniame dogmos skelbimo atvejuje, kaip ir ankstesniuose, popiežius atsiklausė visų vyskupų visame katalikiškame pasaulyje, ar jie pritaria Marijos Dievo Motinos į dangų paėmimo viešam ir visuotiniam išpažinimui. Iš 5.000 vyskupų — dėl įvairių priežasčių — nepritarė tik 4. Tokio visuotino sutarimo pasaulis, tur būt, nėra matęs jokių kitų klausimų.

Jei mes kalbame apie grynai žmogiškąjį autoritetą, į kurį nekatalikai remia dogmos tikėtinumą, matome nesustabdomą autoriteto skaldymąsi ir suprantame gausėjančio sektų skaičiaus priežastį. Kai ekumeniniame Protestantų suvažiavime Stokholme buvo pasiūlyta įvairių denominacijų atstovams bendrai sukalbėti "Credo", kilo nesutarimų: kurį "Credo" pasirinkti? Priimtinausias kompromisas siūlė paklausti klasikinės muzikos, ką suvažiavimas ir padarė, palikdamas dalyviams pilną "dogmatinę" laisvę. Net paskutiniame Pa-

saulio Protestantų Bažnyčių kongrese, įvykusiame Evanston'e, U.S.A., nebuvo pasiekta susitarimo pačiu pagrindiniu krikščionybės klausimu, būtent: "Kristus — pasaulio viltis". Iš viso pasaulio susirinkę krikščionys nesutarė ir parodė, kad — remiantis tik žmogiškuoju autoritetu — pats autoritetas nustoja savo prasmės.

Niekas neneigia, kad religijos esmė yra žmogaus santykiavimas su Die-

vu. Atrodo, kad būtų visai logiška ir visai teisinga sakyti, kad santykiavimo būdą gali nustatyti pats Dievas. Kada gi susikryžiuoja autoritetai, ir žmogui tenka pasirinkti tarp dieviškojo ir žmogiškojo, katalikas pasirenka dieviškąjį. Jei turime remtis autoritetu, tai dieviškasis atrodo pats patikimiausias.

Bruno Markaitis, S. J.

BIAURUSIS ANČIUKAS

Andersonas yra sukūręs vieną pasaką.

Ančių šeimai gimė labai biaurus ančiukas. Jis išsiritęs iš kiaušinio vėliau negu kiti, buvo didelis, nerangus. Senė anties bandė save raminti: "Ne, ne, jis visai nebiaurus. Žiūrėk, kaip gražiai jis plaukia ir kaip puikiai riečia kaklą."

Tačiau ančiukams jis nepatiko. Jie jį vaikė, gnaibė, sakydami: "Vargšas sutvėrime, kaip būtų gera, jei tave katė nustvertų!"

Biaurusis ančiukas ilgai kentė įžeidinėjimus. Pagaliau pritrūko kantrybės ir pabėgo į svetimą kūdrą, kur gyveno laukinės antys. Bet ir šios jo nepriėmė. Kraipydamas galvas juokėsi: "Kokia iš tavęs antis?..."

Liūdna pasidarė ančiukui. Niekas jo nemylėjo, nes jis buvo labai biaurus.

Bailiai plaukiodamas po kūdrą, jis pamatė virš medžių skrendančias gulbes, ir jį apėmė nesuprantamas noras su gūbėmis skrajoti.

Atėjus pavasariui, ančiukas pasikėlė į orą sustiprėjusiais sparnais ir skrido į tolį. Beskrisdamas pamatė sodo tvenkinyje tris gulbes. "Skrisiu

prie tų karališkų paukščių", tarė sau ančiukas. "Jie mane užmuš, nes aš esu biaurus. Bet geriau mirti nuo jų rankos, negu būti užgnaibiotam ančių."

Gulbės pamatė nepažįstamąjį ir išskėstais sparnais puolė jo pasitikti.

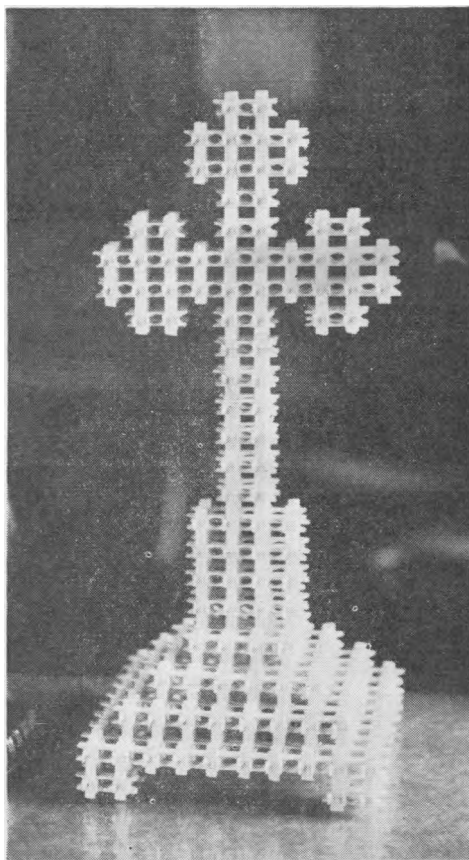
"Užmuškit mane", tarė vargšas ančiukas ir palenkęs galvą laukė mirties.

Bet vandenyje prieš jo akis išnoro nuostabus paveikslas. Jis nebuvo biaurus ančiukas, bet gracinga gulbė! Pagaliau jis atpažino save, ir jam prasidėjo laimės dienos.

*

Ši pasaka išreiškia vieną gamtos dėsny: prigimtis kiekvieną verčia būti tuo, kuo jis yra. Ji ieško savo atbaidymo, o ne ko kito. Kas blogai supranta savo esmę ir pagal tą supratimą gyvena, yra nenormalus ir nenatūralus. Tokio nei kiti negali suprasti, ir jis pats neranda laimės.

Visi sutvėrimai, ypač irracionalieji, laikosi savo prigimties. Jie nerodo natūralios tendencijos nuo jos nutolti. Kiekvienas siekia savo, o ne kito tobulybės. Todėl anties nori būti antiimi, o gulbė jaučiasi laiminga tik būdama gulbe.

K. Musteikio nuotr.

Žmogus irgi nori būti žmogumi, bet jam ne visada pavyksta save teisingai suprasti, o klaidingai supratęs savo prigimtį, aišku, negali gyventi kaip žmogui pridera. Kai kurie žmogaus prigimties aiškintojai bando nužeminti šį kilniausiąjį visų žemės sutvėrimų, padarydami jį panašiu į pasakos biaurųjį ančiuką.

Materialistai, neigdami dvasinę pradą, turi neigti žmogaus prigimties dvilypumą. Jie tvirtina, kad visa būtis yra medžiaginė. Kadangi tik kūnai egzistuoja, visi psichinio gyvenimo reiškiniai, kaip pavyzdžiui protavimas, norėjimas ir pagaliau pati gy-

vybė, yra niekas kita, kaip fizinių ir cheminių fenomenų pasireiškimai. Žmogaus siela yra materialinio pobūdžio. Žmogus, tokiu būdu, yra vien tik medžiaginė būtis, mašina ar automatas, kurio fiziniai ir psichiniai veiksmai turi vien medžiagines priežastis.

Iš kur žmogus? Jie sako: iš medžiagos! Kas yra žmogaus esmė? Medžiaga! Kokia jo galutinė paskirtis? Tapti kitokia medžiagos rūšimi, arba, geriau sakant, išnykti, duodant vietą kitokiems medžiagos pasireiškimams. Žmogaus gyvenimo galas yra mirtis.

Jeigu toks žmogaus prigimties aiškinimas turėtų tik metaforinę prasmę, jis mums tiek rūpėtų, kiek ir Andersono pasaka apie biaurųjį ančiuką. Bet, deja, tai nėra metafora ir ne pasaka. Tiems, kurie žmogų taip supranta, yra tikrovė.

Jei žmogus esminiai nesiskiria nuo gyvulių ir negyvosios medžiagos, tai yra logiška sakyti, kad su juo galima elgtis kaip su gyvuliu arba gabalu medžiagos, nepažeidžiant jokių jo teisių. Toje santvarkoje, kur materializmas pritaikomas visoje savo plotmėje, su žmogumi šitaip ir elgiamasi. Ten žmogus subordinuojamas sistemai, valdžiai, ir tampa jos beteisio vergas.

Kai kurie materialistinės pakraipos filosofai, stebėdami materialistinio žmogaus aiškinimo pasekmes, priėjo išvados, kad žmogus yra vilkas, kad jam yra įgimta su savo broliu kovoti, nustumiant silpnesnį į šalį ir sau pasigrobiant kuo daugiau galios ir garbės. Hobbes sako, kad svarbiausia gyvenimo norma yra egoizmas. Jam atrodo, kad žmogus neturi jokių altruistinių tendencijų. Prie šitų išvadų jis buvo privestas tariamai visuotino fakto, kad žmonės visuomet tarp savęs pešasi.

Koks neteisingas žmogaus paveikslas! Žmogus — materija, gyvulys, vilkas. Materialistinės pakraipos Darvino sekėjai prideda, kad žmogus yra iš beždžionės.

Bet jie pamiršta, kad žmogaus gyvenime yra reiškinių, kurių negalima išaiškinti medžiaginėmis priežastimis. Toki reiškiniai yra abstraktus mintijimas, valios veiksmas, sąmonė. Šitie reiškiniai viršija medžiaginį pasaulį, nes jų ypatybės yra tokios, kurių medžiagoje nerandama. Kadangi žmogus yra jų autorius, jis turi turėti savyje nemedžiaginį principą ar priežastį, kurio padedamas galėtų kurti šituos nemedžiaginius įvykius. Medžiaga negali būti pakankama jų priežastis, nes tada įvykis būtų didesnis už priežastį, kas prieštarauja patyrimui. Reiškia, ji turi būti nemedžiaginė, arba kitaip tariant, dvasinė. Šitą priežastį vadiname siela.

Kas atmeta dvasinį pradą, daro esminę skriaudą žmogaus prigimčiai. Proto ir valios galios pastato žmogų esminiai aukštesnėje plotmėje už gyvulius. Nubraukdami dvasingumą iš žmogaus prigimties, materialistai suglygina jį su gyvuliu. Skirtumas tarp gyvulio ir žmogaus, jie sako, yra ne esminis, o tik laipsninis.

Šitoks galvojimas, savyje klaidingas, turi labai nesveikų pasekmių žmogaus gyvenime. Iškelsime čia vieną tokią pasekmę. Ji išryškėja ir pasakoje apie biauropį ančiuką ir tų žmonių gyvenime, kurie priėmė materialistišką žmogaus aiškinimą, laiko save besiele medžiaga ar bedvasiu (nors ir labiau išsivysčiusiu) gyvuliu. Ta pasekmė yra tam tikras liūdesys, nepasitenkinimas, klaidus tuštumos ir beprasmiškumo pajutimas.

Yra charakteringa, kad žmonės, kurie nepripažįsta dvasinės realybės, daugumoje yra nelaimingi. Tas jų nelaimingumas ypatingai yra ryškus, jiems žvelgiant į žmogaus gyvenimo galą, mirtį. Užtenka pasiklausyti kalbų, pasakytų prie netikinčiojo karsto, ir pasidaro aišku, koki jausmai valdo materialisto sielą. "Naujienose" galima dažnai užtikti pasisakymų, pailustruojančių šią mintį. Vėlinių proga (1952 m.) p. Višna rašo: "Kur tik pasižvalgytume aplinkoje, visur matome: kas turi pradžią — seka pabaiga, kas gimsta, turi mirti! Erdvėje judėjimas, kitimas, gimsta ir vėl nyksta... Koks skausmas turi apimti žmogų, kai mirtis jam išplėšia iš glėbio mylimą gyvenimo draugą, nuo kūdikystės jį prižiūrėjusius tėvus ar jo gyvenimo džiaugsmą — sūnų ar dukterį! Ar jis gali prileisti, kad šie, taip jam brangūs asmenys, atnešti prie duobės ar laužo, daugiau jau niekad neprakalbės į jį, netars meilaus žodžio, nebepaglostys pavargusios galvos, bet supus, ar sudegs, virs dūmais. Ne, to jis nenori suprasti, kaip pačios mirties. Juk tai taip žiauru! Jam ateina į galvą jo lakioji fantazija, diktuojama jausmų. Jis kuria fantastiškiausius prileidimus, kurie su laiku net jį patį ima įtikinti, kaip ir kiekvienas kartkartėmis kartojamas melas. Save apgaudinėdamas, net kitus ima įtikinėti: vis tiek niekas nepatikrins, baisi paslaptis, niekeno neatskleidžiama! Iš tenai niekas negrįžta neprakalba, niekas neduoda nei mažiausio ženklų: duobe viskas baigiasi. Toliau už kapo gyvybė nebenukanka, o protas bejėgis. Šiapus slenksčio lieka tik kūnas, darbai ir mumyse atsiminimas."

Panašių minčių užtinkame ir kai kuriose kalbose, pasakytose Prof. V. Biržiškos laidotuvėse. Jos buvo spaus-

J. Kidyko nuotr.

Jaunieji Omahos šokėjai

dintos "Naujienose" šių metų sausio mėn. pabaigoje. Štai kelios ištraukos iš ten tilpusio ("Naujienos", sausio 21 d. 1956) eilėraščio "Prie Prof. V. Biržiškos karsto" (autorius — H.):

*"Nėr requiem ir nėr Šopeno maršo;
Krūtinėj trūkusi pusiau širdis.
Kvėpavimas lankytojų koplyčios tylą
taršo —
Ryt viskas, viskas pelenais pavirs.*

*Nesakome — sudie, Profesoriau mie-
lasis...*

*Ir šalčio nejaučiam užgesusių akių.—
Knygų lentynose ne vienas tomas
rasis.*

*Kurs liudys mums, kad vis esi dar
tarp gyvų."*

Norėdami atsakyti į klausimą, ko-
dėl netikintieji, žvelgdami į mirtį,

taip beviltiškai nuliūdę, jų liūdesio šaknų turime ieškoti ne mirtyje, bet klaidingame savo esmės supratime.

Tvarinių prigimtis verčia kiekvieną būti tuo, kuo jis yra. Ji yra veiksmų principas, kuris natūraliai veda tvarinį į savo atbaigimą. Žuvis būdama pritaikyta vandens gyvenimui, nesiveržia gyventi į orą ar į žemę. Ji randa savo atbaigimą tose aplinkybėse, kurios yra pritaiktos jos prigimčiai. Žmogus taip pat siekia savo prigimties atbaigimo. Kadangi jis yra ne vien kūnas bet ir dvasia, natūraliai trokšta ir kūniškosios ir dvasiškosios prigimties įgyvendinimo. Kas trukdo vienam arba kitam savo prigimties aspektui pasireikšti, iškrypsta į ne-normalumus, neretai užsibaigiančius psichiniu žmogaus sužlugimu.

Kas atmeta dvasinį žmogaus pradą, atmeta ir pagrindinį jo atributą—nemirtingumą. (Kad siela yra nemirtinga, galima įrodyti iš to, kad ji yra vientisa, t. y. nesudėta iš dalių, ir kad yra nemedžiaginė, nepriklausoma nuo medžiagos. Kadangi nepriklauso nuo medžiagos, ji nemiršta, kai kūnas miršta, bet pasilieka toliau egzistuoti). Nepripažindamas žmogui dvasinės realybės, materialistas susiduria su žiauriu įsitikinimu, kad jo laukia visiškas išnykimas bei jo egzistencijos pasibaigimas! Iš čia kaip tik ir kyla jo psichologinis tragizmas.

Nors jis netiki į pomirtinį gyvenimą, tačiau yra aišku, kad jo trokšta. Tai liudija jų pačių lūpomis pasakyti žodžiai. Jausdami meilę savo mirusiajam draugui, jie nepasitenkina pasakymu, kad "ryt viskas, viskas pelenais pavirs" ir "supus ar sudegs, virs dūmais", bet prideda padrąsinimo žodžius, išreiškiančius nemirtingumo viltį. Ar mirusysis gyvena? Atsako, taip. Kur jis gyvena? Atsako:

"mūsų, gyvųjų atmintyje", arba knygoje, kurias gyvas būdamas parašė: "Knygų lentynose ne vienas tomas rasis, kurs liudys mums, kad vis esi dar tarp gyvų", arba savo neįkainuojamuose darbuose ir panašiai.

Žmogus nėra sukurtas mirčiai, bet gyvenimui. Todėl gyvenimo, o ne mirties jis visa savo prigimtimi trokšta. Nors materialisto suprantamas nemirtingumas yra nevykęs tikro nemirtingumo pakaitalas (nes ką reikš man mano "nemirtingi" darbai, jeigu aš pats neegzistuosiu?), tačiau jis parodo bendrą visų (net materialistų) troškimą išlikti gyviems. Ir vargas tam žmogui, kurio įsitikinimai sako, kad "su duobe viskas baigiasi ir kad toliau už kapo gyvybė nebenukanka". Toks artėjančioje mirtyje mato skaudžią žmogaus gyvenimo tragediją ir baisią neviltį. Jis negali mirties suprasti. Visa jo prigimtis šiaušiasi prieš visiško išnykimo mintį. Toks žmogus yra lyg ta gulbė anties kailyje, apie kurią Anderseną pasakoja. Jis jaučia dvasios veržimąsi į jai skirtą atbaigimą, tačiau manydamas, kad tas veržimasis yra bereikšmis, jį sąmoningai sutrukdo. Iš to gaunasi neįvykdomų troškimų ilgesys, gyvenimo beprasmiškumo pajutimas, desperacija. Nesunku suprasti, kad tokio žmogaus gyvenimas yra pilnas nevilties ir liūdesio, kuris išaugęs iki nepakeliamumo nuveda nevieną prie savižudybės slenkščio.

Kur tokiems rasti išsigelbėjimą? Jo reikia ieškoti teisingame žmogaus prigimties supratime, nepamirštant, kad, šalia kūno, žmogus turi ir dvasią, kurios pašaukimas yra ne mirtis, bet gyvenimas. Tokiems reikia tikėjimo į Dievą, visos būties Autorių ir Kūrėją, tikrąją gyvybės ir nemirtingumo Davėją. Jiems taip pat pravar-

NAUJOJI ŠEIMA

(tęsinys)

Šeima krikščionybės eroje

Kaip visas žmogiškasis gyvenimas nauja šviesa nušvito krikščioniškosios tiesos atokaitoje, taip ir šeima, žmonių bendruomenės pradžia ir pagrindas, krikščionybės eroje įgijo naujo kilnumo ir prasmingumo.

Pop. Pijus XI, pradėdamas encikliką "Casti connubii", pirmajame sakinyje atveria skaitytojui kertinę krikščioniškosios moterystės tiesą, pabrėždamas, kad Jėzus Kristus, amžinojo Tėvo Sūnus, ne tik tai įvykdė visuotinį žmonijos atnaujinimą, bet dargi šeimą, žmonių bendruomenės pradžią ir pagrindą, sugrąžino į dieviškosios kilmės pilnatvę, pakėlė ją į Naujojo Testamento Sakramentą ir jį administruoti pavedė Bažnyčiai, savo Sužadėtinei.⁷

Sakramentinis krikščioniškosios moterystės kilnumas ir vertingumas traukė jau ir pirmųjų krikščionių širdis. Jie, susirinkę į duonos laužymo pamaldas ir pasilikdami vieniširdžiai

tu mąstyti apie pilnus išminties šv. Augustino žodžius: "Dėl savęs sutvėrei mus. Viešpatie, ir nerami mūsų širdis, kol neatsilsės Tavyje."

Alg. Kezys, S. J.

K. Musteikio nuotr.

Omahos lietuvaitės

šventyklose, su pagarba skaitydavo viešai Apaštalo Petro ir Povilo laiškus, atskleidžiančius jiems "didžią paslaptį" — krikščioniškąją moterystę.

Ypač mėgiami ir branginami būdavo ap. Povilo laišakai, kuriuose jisai dinamišku temperamentu plaka šeimų ydas, paveldėtas dar iš pagonių pasaulio, ir klausytojų širdyse diegia gilią ir prasmingą idėją: krikščioniškoji moterystė, besireiškianti skaisčia ir tyra vyro-moters meile, turi atvaizduoti Kristaus meilę savo Sužadėtinei Bažnyčiai, kurią Jisai įsigijo savo kraujo auka, ją nuplovė, pašventino ir padarė "neturinčią sutepimo."⁸

Šv. Povilas, pastatęs krikščionims prieš akis tokį aukštą ir kilnų krikščioniškosios moterystės simbolį, pasakui iš jo išveda ir konkretizuoja atskiras vyro, moters, vaikų pareigas: "Kaip Kristus mylėjo Bažnyčią, taip vyras turi mylėti savo žmoną";⁹ "kaip Bažnyčia yra pasidavusi Kristui, taip ir moterys tebūna visame pasidavusios savo vyrams";¹⁰ vaikai, klausykite savo gimdytojų Viešpatyje, nes tai teisinga";¹¹ "tegul kiekvienas taip elgiasi, kaip jam Viešpats paskyrė ir kaip kiekvieną Dievas pašaukė".¹²

Visi šie praktiškieji Apaštalo pamokymai išplaukia iš pagrindinės tiesos, iš to prasmingojo simbolio, kad krikščioniškoji moterystė savo sakramentiniu kilnumu ir šventumu turi atvaizduoti tyrą, aukos nebijojusią Kristaus meilę Bažnyčiai, skaisčiai sužadėtinei.

Bažnyčios rašytojų veikalai paliko mums vertingų rašytų šaltinių, kaip Bažnyčia rengė ir tiesė kelius krikščioniškam šeimos gyvenimui; kaip ji mokė ir rengė savo klausytojus moterystei, turinčiai sakramentinį šventumo ženklą. Šv. Ignacas, rašydamas laišką vysk. Polikarpui, primena, kad krikščionys, sudarydami naujas šeimas, pirmiausia užseitų pas vyskupą ir klaustų jo patarimo bei nurodymų, o šis jų moterystę padarytų Dievui priimtina ("ut coniugium eorum apud Deum acceptabile sit").¹³

Šie šv. Ignaco žodžiai paliudija, kad Bažnyčia jau pačioje savo darbo pradžioje autoritetinga valdžia mokė, tvarkė ir reikalavo, kad naujosios šeimos būtų sudarytos bažnytinės hierarchijos atstovo akivaizdoje, kuris pareikštų, jog naujoji moterystė sudaryta pagal įstatymų normas, privalomas krikščionims.

Bažnyčios Tėvai ir rašytojai, savo raštuose gindami Bažnyčios mokslą nuo priekaištų ar iškrypimų, tiesdami gilesnius krikščioniškosios tiesos pažinimo kelius, nagrinėjo ir moterystės klausimus. Jų raštuose dar negalime užtikti sistematingo ir pilno moterystės mokslo išdėstymo, tačiau juose gausu praktiškų ir ano meto sąlygoms pritaiktų pamokymų, nurodymų, perspėjimų. Šie moraliniai Bažnyčios Tėvų pamokymai ryžosi šalinti krikščionių šeimose pasitaikančias negeroves ir diegė jose dorybių pradus.

Ypač drąsiai ir vieningai Bažnyčios Tėvai gina pagrindines krikščioniškosios moterystės žymes-vienumą ir nesusardomumą: krikščioniškoji moterystė yra v i e n o vyro ir v i e n o s moters sutartis, turinti sakramentinį šventumą, kuri yra neišardoma, kol gyvena ją sudariusios šalys.

Be to, Bažnyčios Tėvai, jautriai atsiliepdami šv. Povilo laiškų mokslui, daug gražių traktatų parašė, iškeldami krikščioniškosios mergystės idealą ir jį statydami aukščiau už moterystę. Iš to kai kam susidaro net įspūdis, jog Bažnyčios Tėvai niekinę ar be pakankamos pagarbos atsiliepie apie moterystę bei aplamai apie vedusiųjų luomą.¹⁴

Bažnyčios Tėvų ir rašytojų veikalai paruošė kelią sistemingam teologijos mokslui, prasiskleidusiam gražiu žiedu viduriniais amžiais. Vidurinių amžių teologai tarsi vienon krūvon surinko išblaškytus krikščionybės mokslo kaulus ir juos sudėliojo į vieną gražų ir darnų mokslinį organizmą, kuriame ir moterystės Sakramento doktrina rado sau prideramą vietą.

Scholastinės teologijos didieji šulai

— Petras Lombardas ir šv. Tomas Akvinietis savo teologiškuose veikuose mokslisku metodu atrėmė kai

kurių sektų tvirtinimus, būk moterystė savo esme esanti blogybė, sugalvota piktosios dvasios, kurios visomis priemonėmis reikią vengti. Be to, jie krikščioniškąją moterystę įglaudė į Kristaus paliktųjų Sakramentų eilę ir gražiai atskleidė pilnutinę krikščioniškosios moterystės doktriną: pasaulio Kūrėjas Dievas, savo dieviškąją išmintimi ir meile leisdamas augti ir plėstis žmonių giminei, rojuje palaimino pirmąją žmonių porą ir įsteigė prigimtinę moterystę, šventą ir neišardomą vieno vyro ir vienos moters ryšį, kurį Jėzus Kristus, žmonių giminės Atpirkėjas, pakėlė į Naujojo Testamento Sakramentą, teikiančią vedusiems specialias malones, padedančias išlaikyti moterystės šventumą ir ištikimybę, teikiančias jėgų gerai atlikti savo luomo pareigas. Bažnyčia, apreikštojo mokslo ir doros saugotoja, turi teisę ir valdžią administruoti Moterystės Sakramentą ir leisti įstatymus, liečiančius savo narių moterystės sudarymą.¹⁵

Šitie scholastinės teologijos kūrėjų principai, vėliau plėsti ir gilinti kitų teologų, nutiesė kelius praktiniam-pastoraciniam Bažnyčios gyvenimui, kuriame žymią ir garbingą vietą užima klausimai, skirti n a u j ų šeimų sudarymui, jų sielovadai ir globai.

Tokiu būdu galime tvirtinti, kad Bažnyčios Tėvai, rašytojai, teologai išaiškino ir išplėtojo apreikštąjį mokslą apie krikščioniškąją moterystę, jį susistemino ir sutvirtino mokslo pagrindais ir metodu, kad asmenys, dirbantieji praktinį pastoracinį darbą, turėtų gaires ir normas pamokyti norinčius tuoktis ir kurti krikščioniškas šeimas.

Krikščioniškosios moterystės doktrina, išlukštenta bažnytinių rašytojų ir teologų, suteikė tvirtą atramą tam

SAULĖ IR ŽAIZDA

Po didžiosios saulės dangumi vaikščioja žmonės, kuriuose mažosios saulės degdamos šviečia ir šildo, gelia ir kankina...

Nešiojame krūtinėje žaizdą...

Kas yra toji saulė? Kas ta žaizda?

Yra žmogaus dvasioje židinys — sunkiai nusakomas, slaptingas, kurs gali suliepsnoti gerumu, jaukumu ir šilima, kurs gali spinduliuoti į aplinką ir ją dvasiniai gaivinti. Bet tas židinys, misdamas gaunama ir teikiama meile, yra kurstomas, o iš dalies

darbui, kurį šių laikų kalba vadina *p a r e n g i m u* moterystei bei šeimos gyvenimui. Parengimo, paruošimo, auklėjimo, pamokymo, nurodymo, paskaitų, kursų etc. vardai yra nauji, tačiau pati *i d ė j a* yra sena — ji susilieja su tais laikais, kada žmonių giminės Atnaujintojas Jėzus Kristus kalbėjo: "Ar neskaitėte, kad tas, kuris pradžioje sutvėrė žmogų, padarė juos, kaip vyrą ir moterį... Ką tad Dievas sujungė, žmogus teneperiskiria".

(Bus daugiau)

Kun. Jonas Petrėnas

ir gesinamas, ilgesiu, nusivylimu ir kančia. Dvelkdamas saule ir išgyvenamas kaipo žaizda, tas židinys žmogaus krūtinėje — tai jo širdis.

Visi subtiliausi ir geriausi jausmai — tai širdies spinduliavimo išvada. Visos galimos dvasinės kančios — tai jos skaudi dalia. Nuo vos pajuntamo švelnaus pianissimo jausmo iki draskančio kančios fortissimo garsų (kurie vertė mūsų Maironį sudejuoti: "Išplėšk man širdį kruvinai..."), siaučia ir audrina ją įvairūs jausmai ir jutimai. Ji reaguoja į viską: į kito balso toną, į vos, vos suminėtą užuominą, į praskridusią žmogaus veide šypseną. Slaptingų nuojautų varstoma, ji nekartą įžvelgia į paslėptą dabartį ir net į dar neegzistuojančią ateitį. Tartum kompaso adata ji neriama ir blaškosi, neturimos laimės ilgėdamasi, nuo liūdnos ir sunkiai pakeliamos dabarties svajonėmis bėgdama. (Prisiminkime Putino "Vai eičiau, aš eičiau...") Tai ištisas vidaus jausmų pasaulis, kurio neišmatuosi, kaip jūros neišsemsi, kurio dugne slypi nežinomos brangenybės, nenujaustos pabaisos, verčiančios žmogų susimąstyti dėl slaptingų jo dvasios gelmių, širdim vadinamų.

Kiekviena širdis — tai atskiras pasaulis, turįs savo istoriją ir savas paslaptis. Lygiagrečiai su išorinio žmogaus gyvenimo istorija eina daug gilesnė, dramatiškesnė ir tragiškesnė širdies istorija. Pirmoji yra pastarosios išdava ir atspindys. Širdies istorija savyje turi tokių nesuprantamų, mįslių, neišaiškinamų posūkių ir vingių, kad visai pagrįstai tenka kalbėti apie širdies mįslę. Kai prisimeni, ypač moters, širdies nuojautą ir, regisi, nepagrįstus jos širdies skaudėjimus, kurie numato būsimą nelaimę, kai galvoji apie motinos širdies meilės didumą net blogam vaikui, kai

iškyla visokie širdies nelogiškumai, proto logikos nepagaunami — tada atsiduri prieš širdies paslaptį. Jei dar prisiminsi tą nuostabią tiesą, kad "širdis nesensta", kad, net žmogui senstant, ji pasilieka jauna ir nekartą jaunesnė už jauno žmogaus širdį, nes ji sugeba giliau mylėti ir giliau kentėti, dažnai gyvendama iliuzijomis iki pat mirties (o juk meilė, kančia ir iliuzijos — tai širdies funkcijos ir jos amžino jaunumo įrodymas!) — tada širdies paslaptis pasidaro dar gilesnė.

Ilga įvairių jausmų virtinė širdžiai priskiriama. Ji, žmonių nuojauta, virsta tuo slaptingu dvasios instrumentu, kuriuo kiekvieną dvasios stovį nuskys, kuriuo kiekvieną jausmą išreikši. Todėl žmonės širdies skausmą taip nusako: širdis skauda, verkia, kraujuoja, plyšta; ją spaudžia, ji susitraukia, suakmenėja, suledėja ir neatlaiko; jai graudu, ji virpa, nerimsta, pikti žodžiai paliečia širdį, jie įsminiga į ją. Bet džiaugsmo spinduliui ją palietus, kančios našta nukrinta, ir ji atsigauja, nušvinta ir šokinėja iš džiaugsmo. Argi posakiai — "nešioti ką nors širdyje ar prie širdies, spausiti prie širdies" — nereiškia aukščiausio branginimo? Ar žodžiai — "prakalbėti į širdį" — nereiškia prabilti į žmogų įtikinančiai, kreipiantis į visa tai, kas jame yra geriausio?

Šios kelios pradinės mintys sako, koks "nuostabus jausmų lobynas, kurį nešiojame savo širdyse" (O. Milašius). Štai kodėl jautrios širdies žmogus nori išsakyti savo širdį kitam jautrios širdies žmogui, nes to lobyne turtai jam vienam pergausūs, nepanešami. Jis, kaip sakoma, nori palengvinti savo širdį. Turime dar pridėti, kad žmogus jaučia didesnę reikalingą išsakyti savo širdį negu protekilusias mintis. Štai kuo, bent iš da-

lies, pagrindžiama draugystė ir meilė, nes jose išsakomos širdys. Nerasdamas patikimo širdies žmogaus, jis griebiasi dienoraščio ar meninės kūrybos, nes juk visoje menininkų kūryboje melodijomis gieda, garsais skamba, spalvomis spindi išsiskanti žmogaus širdis. Jis griebiasi pianino, kuriame tiek įvairių tonų, kiek širdyje jausmų, kuris pasidaro visa žinanti, "visa jaučianti būtybė, savyje slepianti nesuvaldomą, virpančią žmogaus širdį" (Kellermann). Štai kodėl vyro nesuprasta M. Pečkauskaitės mamatė sėsdavo prie pianino: tenai ji širdį išsakydavo.

Šiame straipsnyje ir kalbėsime apie tas slaptas, mįslingas žmogaus prigimties gelmes, kuriose jis myli, kenčia, jaučia ir išgyvena, kurios — jei žmogus geras — tartum saulė gaivina aplinką, kurias jis pats pergyvena kaip žaizdą. Čia mes kalbėsime apie širdį.

Širdies atmosfera

Kančia ir meilė — štai tie du gaivalai, kuriuose gyvena širdis.

Jautri, gera širdis visų pirma kenčia. Ji kenčia dėl savęs, kenčia dėl kitų. Galima sakyti, kad širdies gerumo ar nedorumo barometras yra jos reagavimas į kito žmogaus, į kiekvieno gyvo sutvėrimo kančią. Kam dėl nieko širdies neskauda, tai įrodo, kad jis neturi širdies (geros širdies prasme). Tuo tarpu jautri širdis, susidurdama su atsisveikinimais, apvylimais ir nusivylimais, gyvenama žmogaus vienu metu, su artimųjų kančia ir mirtimi — negali nekentėti. Nėra jautresnio žmogaus, kurio širdyje nebūtų palaidotų vilčių ir iliuzijų kapinynų. Kiek širdies dugne yra nusėdę gyvenimo kartumų, kurie kartais ją pačią nelauktai ir netikėtai

panardina į melancholijos vandenį! Nėra žmogaus, kuris nebūtų gavęs smūgių į širdį, kurio — kad ir užgijusių — randų kartkartėmis neskaudėtų. Teisingai tvirtina vienas ispanų kilmės poetas: kaip žemėje randame paslėptus turtus, jūroje perlus, danguje žvaigždes, taip — patyrinėję širdies gelmes — jose randame skausmą. "Tartum vystančios gėlės — mūsų širdys" (E. Ožeškienė).

Šitas širdies skausmas, vis labiau ją jautrindamas, pasiekia tragišką įtampą. Širdis ilgisi ir trokšta meilės, laimės, ramybės, bet gyvenimas jai duoda ką kita, nes visi ir visa apvilia. Štai tragiško širdies skausmo įtampos pagrindas. Iš čia širdies nerimavimas, blaškymasis, maištavimas, o kartais — tikėjimo nusilpimo momentais — net piktžodžiavimas. Ar, visa tai matydami, neturime teisės sakyti, kad "nešiojame krūtinėje žaizdą: jos vardas — širdis?!"

Bet širdis ne vien kenčia. Ji linksta mylėti. Ji meilės ilgisi. Meilė yra antiras širdies didysis gaivalas. Norėti mylėti pirmiausia reiškia norėti atiduoti savo širdį. Norėti būti mylimam — norėti būti pirmuoju ir vieninteliu kito žmogaus širdyje. Neveltui J. Dronet rašė V. Hugo: "Pažvelk į mano širdį: ten rasi mane, klūpančią prieš savo meilę." Josios širdis, savo mylimajam gero linkėdama, jei tai būtų įmanoma, norėtų bėgti priešaky jo ir kiekvieną kelio duobelę užpilti, kiekvieną akmenį pašalinti, jį keliaujančių nuo vėjo pridengti. Ji taip pat gali sakyti, kad "mano širdis bėga šalia Tavęs... jei pamatai ant kelio paukštelį, kurs žiūri į Tave — tai jį; debesį, kurs Tave seka — tai jį, jauti kvapą, kuris patinka — tai jį, zefyrą, kuris Tave bučiuoja — tai jį; spindulį, kuris Tave laimina — tai jį." Meilės pabučiavime širdis bučiuoja; be jos da-

lyvavimo pabučiavimas būtų tik veidmainybės ar aistros pasireiškimas. Kai lūpos susitinka tikroje meilėje, tai širdis bučiuoja širdį.

Meilė — tai šviesų įžiebimas širdyje, nes "ateina meilė, ir palieka žemėje ir širdy šviesiau" (V. Mačernis).

Meilė — tai širdies apsvaigimas, kai gali sakyti: "O Dieve, kaip gražus tas džiaugsmas, kai meilės mūsų širdis pilna" (Aistis).

Meilė — tai širdies pražydinimas, tai kasdienis gėlių, savame širdies darželyje išaugintų, skynimas; tų gėlių — geriausių jausmų pavidale, kad savo mintimis, linkėjimais, laimiminiais siųstum tam, kuris mylimas. "Aš dar atsimenu", — taip rašo viena Fitzgerald'o romano veikėja, — "kaip aš sode tavęs laukiau ir visą savo širdį, tartum gėlių pintinę, rankose laikiau. Man rodėsi... kad tavęs laukiau, norėdama tau pintinę įteikti."

Meilė — tai yra širdies kalbėjimas į širdį. Tai širdies ryšiai. Kiekviena meilės susitikime pirma širdis išbėga susitikti, išbėga savo laukimu, nekantravimu ir ilgesiu.

Meilė — tai širdies nerimavimas, kai širdis, kuo tik ne aiškiariage virtusi, budi, dėl to, kurį myli.

Laimėti kieno nors širdį — tai laimėti visa. Dovanoti kam nors savo širdį — tai dovanoti visa. Širdis yra lopšys, kuriame, atsiminimų ir meilės supama mylima esybė. Todėl tikroje meilėje širdis jaučia didelę paguodą. Mat, "kai mylima, tai mokama į paprasčiausius žodžius tiek šilimos ir švelnumo įdėti, kad to širdis, kuriam tie žodžiai skirti, iš džiaugsmo sudreba" (A. Rachmanova). Taip ji rašo Dostojevskio biografijoje. Ar ji neduoda širdies kupinų žodžių pavyzdžio, minėdama rašytojo paskutiniosios žmonos prasitari-

J. Kidyko nuotr.

Jaunosios Omahos šokėjos

mą: "Tu tiek maža savo gyvenime meilės patyrei. Bet aš noriu visada pas tave pasilikti ir tave be galo mylėti!" Čia norisi įterpti liūdnumą, bet dažniausiai teisingus J. Griniaus žodžius, kad "galima rasti tik moteris, o meilė visada pasilieka nepasiekiamai toli." Žinoma, panašiai galėtų pasakyti ir moterys. Šis įterpimas čia išreiškia mintį, kaip galingai skausmas valdo ir pavergia širdį, net į meilę įsiverždamas ir ją skausmu nudažydamas. Štai kodėl skausmą laikome tuo pirmuoju gaivalu, kuriame nerimsta širdis.

Nelaimingos meilės drama taip pat išgyvenama širdies laukuose. Tai puikiai ir simboliškai išreiškia R. Tagore, sakydamas, kad, jai rožę nuskynus ir prie širdies prispaudus, gėlės dyglis įsmigo į širdį. Gėlė nuvyto, o dyglis širdyje pasiliko. To-

dėl meilės išsiskyrimuose pirmiausia širdys išsiskiria ir nueina priešingais keliais.

O. Milašius, suprasdamas širdies vaidmenį artimų žmonių sugyvenime, svajoja apie tokią žmoną, kuri būtų jo širdies motina. Reikia manyti, kad jis vaizdavosi ją kaip širdį, suprantančią jo širdį. Žinodamas, kad žmonės suartėja ne tiek proto, kiek širdies pagrindu, jis brangina moterį, nes ji labiau negu vyras gyvena širdimi. Jis mano, kad moters šviesa yra jos širdies intuicija, kuri turėtų vadovauti vyro mintims ir darbams.

Kalbant apie meilę kaip širdies gaivalą, turima galvoje ne vien erotinė meilė. Kiekvienam žmogui, ypač kenčiančiam, meilė yra tas gaivalas, kuriame — nuo pat sąmonės pabudimo iki mirties — turi širdis pasireikšti. Ar kada nors pagalvojame, ką

reiškia tas žodis "artimas", kuriuo krikščionybė vadina kiekvieną žmogų. Įsakydama krikščionims jį mylėti? Žodis "artimas" yra pirmiausia priešingybė žodžiui "tolimas". Juo norima pasakyti, kad krikščioniui negali būti tolimų, svetimų žmonių. Visi turi būti jam artimi ne fizine, bet dvasine prasme, t. y., artimi jo širdžiai. Pats kiekvieno žmogaus pavadinimas artimu parodo mums, kad gero linkėjimu, gerumu, užuojauta širdis turi apimti visus žmones, o apčiuopiamiau kalbant, visus tuos, su kuriais mums tenka susidurti gyvenime.

Širdis apsprendžia žmogaus vertę

"Pasakyk man, kas tave jaudina",^A
— sako R. Guardini, — "ir aš tau pasakysiu, kas tu esi." Širdies gerumas ar kietumas parodo žmogaus vertę. Blogiausiai žmogų įvertiname sakydami, kad jis neturi širdies. Kieta širdis yra nedoro, nežmoniško žmogaus simbolis. Viena šventa indų knyga sako: "Žmogus, kuris yra žiaurus vaikams, ligonims ir seniams, nėra žmogus."

Gražiausiai nusakomas žmogus: jis turi širdį. Tokia širdis, kuri kitus supranta, atjaučia ir užjaučia, visų gailisi ir visiems atleidžia, užsitarnauja įvertinimo: "Koks gražus dalykas — gera širdis" (Veuillot). Štai kodėl nuoširdumas ir žmoniškumas yra lygiagretės ir lygiavertės sąvokos. Štai kodėl ir dėl išoriniai nedoriausio žmogaus elgesio negalima vilties prarasti, jei jis turi širdį. Savotiškai teisingi A. Maurois žodžiai, kad žemu prostitutės vardu negalima vadinti tos moters, nors ji tokia ir būtų, jei ji turi širdį. Rašytojas, matyt, galvoja, kad jos širdies jautrumas neleis jai tame stovyje visada pasilikti, neleis jai nurimti ir pakeis ją. Pilnas sugedi-

mas būna tik tada, kai širdis sugedusi, kai ji pikta myli. O juk tik tas blogis yra pavojingiausias, labiausiai sutepęs ir sunkiausiai pašalinamas, kurį mes mylime ir, jį mylėdami, nurimstame.

Širdies gerumas ar kietumas apsprendžia ir žmogaus krikščionybę. "Kas svetimo skausmo akivaizdoje pats kenčia, kas, matydamas kitus prislėgtus, pats jaučiasi prislėgtas — tas nešioja Kristų savo širdyje" (Bielinskij). Jau tuo pačiu, kad Dievo ir žmogaus meilės įstatymas yra kertinis krikščionybės akmuo, širdis turi vaidinti pagrindinį vaidmenį krikščionybėje.

Liūdna pripažinti, kad religingi žmonės nevisada turi gerą širdį, ir nekartą jų religingumas yra šaltas, oficialus, kietas ir negailestingas. Apie tokius būtų galima pasakyti, kad jie širdies vietoje turi akmenį, kuriame, tiesa, iškalta dešimt įsakymų, bet akmenyje — ne širdyje. Vykdydami, regisi, visus įsakymus, jie yra pamiršę svarbiausiąjį — širdies įsakymą mylėti. Nenuostabu, kad pilna, nuosekli bedievybė, kaip patyrimas rodo, yra beširdė, nes širdžiai ugdyti ji turi taip nedaug paskatinimų ir pagrindų. Iš kitos pusės, religinis fanatizmas (taigi, iškreipta religija) taip pat yra beširdis. Ir vienas ir kitas, matydami tam tikrą idėją, ar paragrafą, pamiršta apie gyvą žmogų ir nekartą jį guldo į Prokrusto lovą.

Kad nuosekli bedievybė, kaip sistema, praktikoje reiškiasi beširdžiai, tai Rusijos bolševizmo eigoje yra pastebėjęs ir garsusis dainininkas Šaliapinas: "Mane gąsdino to nuoširdumo ir tų paprastų žmogiškų jausmų trūkumas kasdieniuose santykiuose... Aš pradėjau pastebėti pilną širdies trūkumą. Gyvenimas kasdien darė-

si vis oficialsnis, sausesnis ir bedvasis" ("Kaukė ir Siela"). Nenuostabu, nes ta baimės atmosfera, kurią komunizmas sukūrė, yra šalčio atmosfera, stingdanti širdį ir neleidžianti jai pražysti meilės ir grožio jausmais.

Kalbėdami apie bedievybės beširdiškumo atmosferą, jokių būdu netvirtiname, kad paskiri netikintieji neturi širdies. Nekartą aptemus Dievo paveiklo visumai sieloje, žmoguje nuostabiai išlieka natūralus gerumas ir nuoširdumas.

Reikėtų suprasti ir įvertinti širdies vaidmenį tikėjime. Jei Šv. Rašto Psalmininkas vadina Dievą "širdies Dievu", ar neturime teisės galvoti, kad vienoks ar kitoks širdies stovis apsprendžia žmogaus tikėjimą. Ir anot Šv. Augustino, širdis savo nerimavimu ir nepasitenkinimu skelbia, kad mes nesame skirti džiaugtis praeinančia dabartimi. Dostojevskis mano, kad Šėtonas kovoja su Dievu, ir tos kovos laukas — žmogaus širdis. Todėl "Dievas nori, kad mes Jam širdį atiduotume, o mes to padaryti nenorime. Štai visas klausimas" (Madame Sevigne). Atrodo gyvenimiška ir teisinga, kad širdis yra tas kelias, kuris ir netikintį — anksčiau ar vėliau — nuveda į Dievą. Štai kodėl W. Werfel mano, kad kiekvienas Dievo buvimą teigia, kai, galėdamas sunaikinti savo bejėgį priešą, jo pasigaili. Jis atsisako egoistinio keršto, o išėjimas iš egoizmo yra žingsnis į kelią, kuris į Dievą veda. Ar Šv. Jono žodžiai: "Kas nemyli, tas Dievo nepažino" (1 Jon. 4, 8), nerodo, kad širdis apsprendžia tikėjimą ar netikėjimą? Kaip gražiai V. Hugo išreiškia šią šventraščio mintį:

"Lai tavo širdis būna atvira!

Širdis — tai šventasis langas".

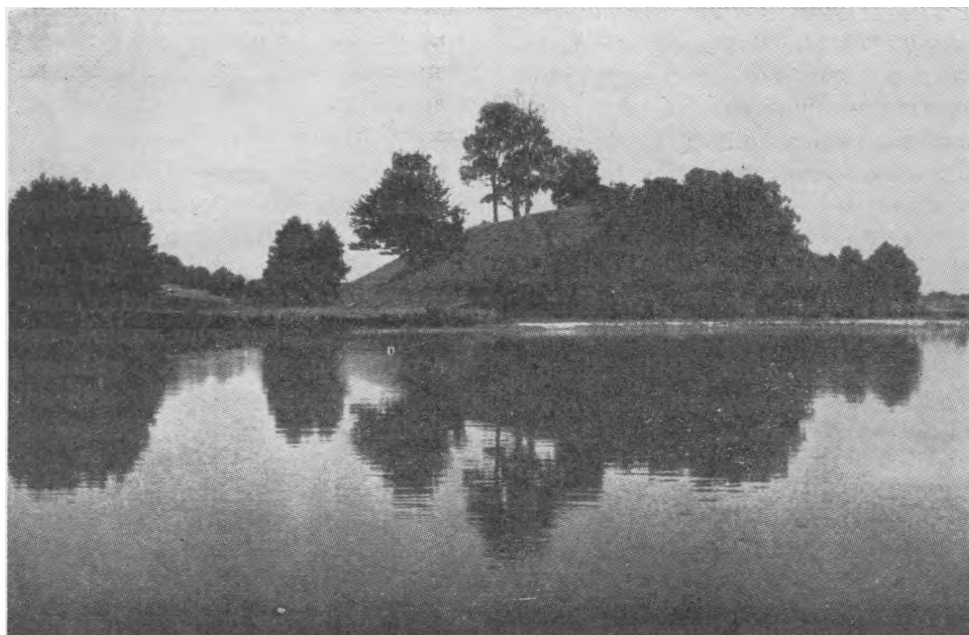
Taip, širdis yra langas, per kurį

Dievas pamatomas. Todėl niekada nedrįstume religijos nepraktikuojančio žmogaus pavadinti bedieviu, jei žinotume, kad jis turi gerą, gailestingą ir jautrią širdį. Jei jame yra tas poeto minimas langas, tai jei ne šiandien, tai rytoj jis — pažvelgęs pro jį — Dievą pamatys. Nuoširdus, kad ir netikintis asmuo — tai galimas rytojaus tikintysis. Širdies žmogaus negalima bedieviu vadinti, nes "tik pilna neapykanta", vadinasi, širdies kietumas, "leidžia nujausti ateizmą" (R. Bazin). Kai sekmadienį varpai skambina Mišioms, ne vienos, net ir labiau supagonėjusios širdies gelmėse pasigirsta jų aidas. Pirmiausia reikia pakeisti žmonių širdis, jas pakrikštyti. Mat, atrodo, kad žmonės ne tiek mąsto ir elgiasi pagoniškai, kiek jaučia pagoniškai.

Ar širdis prieštarauja protui?

Savo puikioje knygoje, vardu "Grosse Heilige", W. Nigg kalba apie tą reikšmingą širdies ir proto vienas kitu persisunkimą šventuosiuose. Jis sako, kad širdis galvoja, nes ji mato tiesą savo intuicija. Mylėdama ji žengia į tiesos pažinimą. Šiomis mintimis jis kilniai širdžiai duoda pirmenybę. Balzac rašo, kad "tikri jausmai turi akis ir inteligenciją". Tagore tvirtina: "Mano širdis virto akimis". Ar neduoda širdžiai pirmenybės garsus Pascal posakis: "Širdis turi argumentų, kurių nežino protas?"

Nekartą pastebime, kad labai išlavinto proto žmogus, visa matuojąs ir vertinąs protu, ilgainiui pradeda nebesuprasti širdies pasireiškimų. Juo plačiau jo protas išskleidžia sparnus, tuo labiau jo širdis susitraukia. Štai kodėl galima kalbėti apie kovą tarp proto ir širdies. Anot A. Gide, kai tik įsimaišo širdis, stabas smegenis iš-

Taurapolis ir Tauragnų ežeras

tinka. Bet jis pripažįsta, kad "racionaliam galvojimui kai kas išslysta, ir kas, norėdamas pažinti gyvenimą, šauktųsi proto, tas būtų taip neišmincingas, kaip tas, kuris replėmis norėtų pagrobtį liepsną".

Žinomas faktas, kad labai gilus širdies jausmas kartais prasiveržia nuostabių minties gilumu ir šviesa. Balzac mano, kad jausmo įtakoje prieiname prie giliausios minties. "Jei šviesa yra pirmoji gyvenimo meilė, ar meilė nėra pirmoji širdies šviesa?"

— jis klausia. Į šį klausimą atsako gyvenimas, kai mylinti širdis nušvin-ta, mylimojo mintis ir norus išpėda-ma, jo rūpesčius ir skausmus išvelg-dama, jam gresiančius pavojus nu-jausdama. O. Milašius tvirtina, kad smegenys dažniausiai yra širdies satelitas, nes kuo širdis gyvena, ko trokšta, apie ką svajoja, ta kryptimi

ji ir galvoti pradeda. Jis mano, kad protas turi pasilikti širdies satelitu. Mes norėtume pridėti: kilnios širdies satelitu, nes sugedusi širdis smugdo ir galvojimą ir gyvenimą.

Teisingiausias širdies ir proto san-tykių išsprendimas mums atrodo glū-dįs šiame pasakyme: giliausiai įžvel-gia į gyvenimą tas, kurio aštrus pro-tavimas yra persunktas giliu širdies jausmu. Nors vienas persų mistikas sako, kad "protas yra tartum van-duo, o meilė yra tartum ugnis: tarp jų negali būti santaikos", mes turime pasakyti, kad nors neišmintinga šir-dies meilė gali demoralizuoti myli-mąjį, bet tikrai mylinti širdis visada ras elgesio būdą, kuris nebus neiš-mintingas. Nepamirškime, kad tik ta tiesa mums virsta gyvenimiška tie-sa, kuria mūsų širdis susižavi. Dėl ši-tos priežasties mes norime tokią min-

tį ir gyvenime įkūnyti. Šia prasme kilniai širdžiai reikia leisti protą sudvasinti, sušildyti, kad įstengtume ne vien teisingai, bet ir kilniai galvoti. Šia prasme reikia širdžiai teikti pirmenybę pagal Šv. Bernardo posakį: "Liepsnoti yra viskas!"

Ugdykime širdį!

Reikia ugdyti širdį, kad ji būtų gera, jautri, nuoširdi, kad kiekvienas ištroškęs žiūrėtų į mus kaip į gaivinančio vandens stiklą; kiekvienas įkaitęs — kaip į vėsų paunksmį; svyruojantis ir krintantis — kaip į atramos tašką; viso nustojęs — kaip į tą širdį, prie kurios prisiglaudęs galėtų išsakyti ir išsiverkti. Turėti širdį reiškia turėti sielos gelmes įžvelgiančias akis, reiškia virsti glostančia ranka. "Gėrėjausi ta širdimi", — sako H. Senkevičius, — "kuri tartum ant mano delno plakė." "Tokios širdies reikia kiekvienam kilniam žmogui, o ypač krikščioniui, nes širdies kietumas ir krikščionybė yra nesuderinami dalykai. Be tokios širdies neįmanomas svarbiausias krikščionybės įsakymas — meilės įsakymas.

Kaip širdį ugdyti? Pirmiausia reikia šalinti visa, kas širdį kietina. Reikia kovoti prieš egoizmą, nes egoizmas ir beširdiškumas yra tas pat. Egoistas, tik apie save galvodamas, nemato kito žmogaus reikalų ir skausmų, ilgainiui įsigydamas tokią susiaurėjusią ir suakmenėjusią širdį, kad, nenorėdamas atsisakyti savo patogumo, jis gali artimui leisti mirti varge. Bemintiškumas gimdo beširdiškumą. Kas atmerkia akis kito skausmui ir reikalui, tas deda širdies ugdymo pagrindus. Toks akių atmerkimas nekartą atveria žmogui širdį pirmajame susitikime, ką pastebi Ša-

liapino žodžiai: "Geriausias mokslas, aukščiausia išmintis ir gyva religija pasireiškia tada, kai vienas žmogus iš širdies pilnumo moka pasakyti kitam žmogui: būk sveikas!"

Širdį kietina kiekviena nevaldoma aistra, nes ji yra egoizmo pasireiškimas. Pykčio, pavydo, kūniškumo ir kt. aistros ieško tik savo malonumo. Nenuostabu, kad didelių ir nevaldomų aistrų žmonės prieina prie brutalumo ir nusikaltimų, prie žiauraus širdies suniekėjimo, ką puikiai vaizduoja Šekspyras savo tragedijose. Aistroje pamirštama, kad ir kitas yra žmogus, o ne tik malonumo priemonė ar įrankis.

Širdį kietina ir fanatizmas, kuris mato tik įstatymo raidę, žiauriai netoleruodamas tų, kurie tai raidei tolimesni. Jis pradeda nekęsti jų, nes jie nesilaiko raidės, pamiršdamas, kad jis nemažiau nusikalto, praradęs įstatymo dvasią. Čia tinka gerai suprasti H. Hesse žodžiai: "Kas yra gero, yra parašyta įsakymuose... Gali Dievas yra ne tik įsakymuose... Gali laikytis įsakymų ir būti labai tolimas Dievui". Mat, reikia tos dvasinės šilimos ir jaukumo, kurie turėtų dvelkti iš tikinčiojo, jo dorybių geles paversdami kvapiais žiedais.

Kartais širdį demoralizuoja valdžios turėjimas, gimdąs norą tą valdžią valdiniui parodyti ir jį pakankinti. "Juk yra žmonių kaip tigrų", — sako Dostojevskis, — "kurie trokšta palaižyti kraujo". Štai kodėl žmogui reikia ugdyti širdį, nes jo prigimtyje slypi palinkimas į žiaurumą, ką matome net vaikuose. Subrendęs žmogus tai pajunta, kaip jis savyje pastebi pasitenkinimą kito nepasisekimu ar nelaime. Todėl reikia vaikus saugoti nuo kriminalinių filmų, nes jie pažadina juose slypintį palinkimą į žiaurumą ir jį ugdo.

Iš kitos pusės, reikia daryti visa, kas širdį daro švelnią ir gailestingą, būtent, puoselėti meilės jausmus ir darbus artimui. Gailestingi darbai kūnui ir sielai, kuriuos mini katekizmas, yra ne kas kita, kaip kelias širdies ugdymui, neretai tapdamos raktas į kitų širdis. Juk dažniausiai beširdžiai yra tie, kurie patys širdies nepatyrė. Meilės darbas prabyla į širdį, abi širdis darydamas geresnėmis.

Ugdant širdį, reikia suprasti kančios prasmę, nes žmogus tik tiek turi širdies, kiek jis ją jaučia. Labiausiai tada jaučia, kai ją skauda. Skausmas didina širdies jautrumą, išmoko kitų skausmą suprasti. Mažiausiai kitų kančią supranta tie, kurie patys mažiausia kenčia. Nenuostabu, kad paprastai daugiausia širdies parodo ne turtuoliai, bet neturtingieji.

Ne tik tiesioginis skausmas, bet apskritai tylus dvasios kentėjimas — liūdesys veikia širdį ugdančiai. Teisingai pastebi G. Sand, kad "liūdesys nėra nesveikas dalykas: jis klaido širdžiai atbukti". Per liūdesį žmogus labiau atsiveria kito skausmui ir darosi jam giminingas. Čia tinka prasmingi žodžiai, kad "liūdesys yra prakilnus didžiųjų sielų nusišypsojimas".

Širdį ugdo ir išsakyimas, jei tik turima vertas žmogus mūsų širdies išsiliejimui. Mat, "tylėjimas, kai esi susijaudinęs, kai turi išsakyti, o neišsiskakai, sukietina širdį".

Bendraudami su žmonėmis, turime būti labai atsargūs žodžiuose ir pasielgime, turime būti taktiški, nes visi turi širdį lyg jautrią mimozą, kuri trapi ir lengvai pažeidžiama, nes širdies užgavimas yra žmogaus atstūmimas. Čia prisimena S. Prudom'o eilėraštis apie įskilusią vazą — sužeistą širdį. Neatsargus užgavimas įskėlė vazą.

Joje buvęs vanduo išseko, o į ją pamerkto gelės nuvyto. Taip, anot poeto, būna ir su širdimi: neatsargus palietėjimas palieka žymę — paslėptą kančią ir plintančią žaizdą. Laimingas tas, kurs atsiprašymu ir meilės pertekliumi susipranta pagydyti sužeistą širdį. Deja, atsiminimo randas lieka. Jei kas kitas mums artimą širdį užgavo, gydykime ją užuojauta. Užgavimo našta pasidalijama, kai "skausmas iš širdies pereina į širdį" (Ožeškienė).

Ugdant savo širdį, reikia skaitytis su kitų širdimis. Todėl niekas neturėtų kitiems lengvapėdiškai ašarų iš akių spausti, nes ašaros yra širdies kraujas. Mat, gera širdis nėra silpna širdis. "Žiauriausieji budeliai yra tie", — sako F. Mauriac, — "kurie turi gerą širdį", vadinasi, perminkštą širdį, kurie jaudinimosi pretekstu kerta kirviu 12 kartų, kai būtų užtekę tik vieno karto. Reikia rūpintis širdies ugdymu, nes "tikrai širdžiai plakti širdžia—permažai" (L. Žitkus).

Religiniai motyvai širdžiai ugdyti

Nors ne kiekvienas tikintysis turi geresnę širdį už netikintįjį, bet reikia pasakyti, kad nuoširdžiai tikintis žmogus turi nepalyginamai daugiau paskatinimų širdžiai ugdyti. Jei jau S. Testamento Biblija kalbėjo apie Dievą, "gydantį tuos, kurių širdis su-trinta" (Ps. 146), tai atėjęs į pasaulį Dievo Sūnus pasirodė žmonėms tokiu širdies švelnumu, kad tikrai pasitvirtino pranašo žodžiai, jog jis "palinkusios nendrės nenulauš ir smilkstančio knato neužgesys". Užtenka susipažinti su Evangelija, kad pamatytume Bažnyčios skelbiamo pamaldumo į Jėzaus Širdį pagrindus ir jos maldavimą: "Padaryk mūsų širdį panašią į Tavąją".

Aštuoni palaiminimai, kuriuose Kristus laimina romiuosius, liūdinčius, gailestinguosius ir nesuteptuosius, yra dieviškas kvietimas ugdyti širdį palaiminimų turiniu ir kryptimi. Ar nelenkia širdies prie kiekvieno žmogaus vargo Kristaus žodžiai, kuriais Jis liepia mums kiekviename vargstančiame Jį patį matyti? Ar "Tėve mūsų" žodžiai — "atleisk mums mūsų kaltes, kaip ir mes atleidžiame savo kaltininkams" — liepdami visiems visa atleisti, neleiddami jokios skriaudos atsiminimo širdyje palaikyti ir tokiu būdu širdį suketinti — neugdo širdies? O kai prisimename Atgailos Sakramentą, kur Dievas mums taip noriai ir taip lengvai atleidžia, parodydamas mums širdį, ar jis neugdo mumyse atleidimo, vieno svarbiausių geros širdies privalumų? O ar ne pirmoje vietoje Eucharistija skirta meilei, vadinasi, pagrindiniam širdies ugdymui, nes šis sakramentas yra aukščiausia dieviškos meilės išraiška mums? Todėl po kiekvienos Komunijos žmogaus akys turėtų meiliau į visus žiūrėti, jo ranka turėtų vis šilčiau spausti artimo ranką. Visas Kristaus mokslas ir jo praktika ugdo širdį. Todėl Šv. Augustinas savo "Išpažinimuose" galėjo teisingai pasakyti: "Užgavai man širdį savo žodžiu, ir pamilau Tave".

"Turėti širdį — tai viskas" (M. Proust). Šių žodžių teisingumą pradedame suprasti, kai skausme mums tenka laimėti patirti kito žmogaus gerą širdį. Šie žodžiai įgyja dar pilnesnę vertę, kai prisimenama, kiek piktnaudojimo, užgavimų ir smūgių patiria milijonai žmonių, net ir "laimingose" šeimose; kai prisimenama, kad širdis gydoma tik širdimi. Kiek beširdiškumo patiria tėvai iš vaikų, senesnieji iš jaunimo, silpnieji iš stipresniųjų. Nors šio beširdiškumo ne-

įstatys į kriminalinius rėmus, bet jis dvelkia kriminaline nuotaika, nes žudo džiaugsmą ir ramybę.

Mums reikia nuoširdžių žmonių, tokių didžių širdžių, kokią turėjo garsusis Ampere. Jo širdis pažadino Ozanamo širdį. Ją puikiai nusako jo paties žodžiai: "Jei turėčiau visa, ko galima pasaulyje pageidauti, kad būčiau laimingas, bet vis dėlto man visko truktų, jei mano artimas nebūtų laimingas". Kaip bažnyčioje dega amžinoji lempelė skelbdama, kad čia gyvena širdis, kuri neapvilia, taip ir žmogaus širdies šventovėje turėtų visada degti gerumo, nuoširdumo ir meilės liepsna visiems, kurie kenčia, verkia ir liūdi. Tokios geros širdies darbais pakvimpa Bažnyčia, žmonija ir pasaulis (Šv. Bernardas).

F. Mauriac įspėja, kad "dieną, kurią mes nedegsime meile, daugelis mirs iš šalčio". Net religinė tiesa dažniausiai įžengia ir apsigyvena svyruojančių širdyse, kai atsiranda tikintysis, kuris tiesai išugdo meilės sparnus.

Mūsų širdis turėtų trokšti tos nuotaikos, kurios Dievą maldavo vienas mistikas: "Kad būčiau visom esybėms tas, kuris jų skausmą ramina; kad būčiau apleistųjų globėjas, keliaujančiųjų vadovas. Tiems gi, kurie nori į kitą kraštą persikelti, — laivas, užtvanka, tiltas... Lempa tiems, kuriems lempos reikia... Lai mano džiaugsmas būna kitų skausmą raminti".

Kai mus slegia beširdiškumo atmosfera, kai, regisi, neturime kuo kvėpuoti, atsiminkime, kad virš viso beširdiškumo chaoso, kurį pagimdė karai, revoliucijos ir kasdienis neteisīgumas, plaka širdis, kurios meilė prasiveržė nepamirštamais žodžiais: "Gaila man minios!"

Alfonsas Grauslys

RELIGINIO SVYRAVIMO PSYCHOLOGIJA

Paveldėtas kraitis

Vaikas gimdamas gauna iš tėvų fizines ir psichines savybes. Tačiau jo dvasia dar yra tuščias indas, kuris, vaikui beaugant, turi būti pripildytas tam tikro turinio. Augęs vaikas trokšta pagal prigimtą polinkį prisirinkti kuo daugiausia išpūdžių įvairių pojūčių pagalba. Jis domisi spalvomis, daiktų išvaizda, garsais ir visa aplinka, kurioje jis jaučia pradinės erdvės formas. Gautus išpūdžius asociacijos dėsningu būdu grupuoja ir kloja atmintin, kaip kraičio skrynion, iš kurios vėliau sėmsis reikiamų žinių orientuotis egzistenciniame kelyje. Pradedant busti proto galiai, vaikui kyla begalės klausimų, ieškančių atsakymo aplinkos ryšingume: mama, kodėl ugnis karšta, kodėl vanduo verda, kodėl šuo loja, kodėl gaidys gieda, kodėl vėjas pučia, kodėl tėtė ilgai nepareina, kodėl gėlės žydi ir t. t. Noras susekti priežastinę sąryšį apreiškia vaiko protaujančios galios buvimą ir tuo būdu jį išskiria iš gyvulių aplinkos ir perkelia protaujančių tvarinių plotmėn.

Paauglys jaunuolis nebesitenkina pirmųjų atsakymų tikrumu. Jis dar kartą perkošia savo žinias, jas tikrina ir kritiškai vertina, norėdamas atrasti savo žinojimui pirminį pagrindą ir savo buvimui prasmingą atsakymą. Jeigu vaikišką žingeidumą ga-

lėjo motina patenkinti paprastu teigimu, nurodymu, pasakišku elementu, tai kritiškojo amžiaus jaunuolio nepatenkins daiktinis nurodymas nei atsitiktinis daiktų ryšingumas. Jis pradeda suvokti už daiktų slypinčią stipresnę jėgą ir savo buvimo gilesnę prasmę.

Protiškai atbundančio vaiko aplinkos supratimo žodynan motina įdėjo ir Dievo, dvasių, šventųjų terminus ir išmokė religinės praktikos pirmųjų žingsnelių. Tačiau šie religiniai elementai vaiko supratime dar buvo labai daiktiški — medžiaginio pobūdžio. Jam angelas tereiškę baltu apsiaustu apsilikusį jaunuolį, Dievas — pražilusį senelį. Vaiko supratime sielos turinčios gyvenusio žmogaus medžiaginį pavidalą, o Dievas — aukščiausiai sėdįs ir ilgiausiai gyvenęs senelis. Jo religinis pasaulis yra visiškai toje pačioje plotmėje kaip ir medžiaginis. Skirtumas yra tik tas, kad dvasinio pasaulio esybės yra išsiričiusios aukštesnėse pakopose, o medžiaginiai daiktai žemesnėse. Tačiau jie visi yra tos pačios medžiaginės erdvės dalyviniai elementai. Panašiai religinį ir dvasinį pasaulį supranta ir labai primityvūs žmonės.

Kritiškam jaunuoliui iš motinos paveldėto žinyno nepakanka tiek aplinkos ryšingumo nusakyme, tiek religinės bei dvasinės srities atskleidime. Jis trokšta žinoti daugiau ir suvokti giliau. Iš tėvų paveldėtas žinių kraitis yra nepakankamas. Prie to kraičio jaunuolis turi pridėti šiek tiek ir savo prakaitu uždirbto turto. Jis turi rasti atsakymą į būties kilmę ir prasmę.

Prasmuo ir įprasmintasis

Atskleidimas aplinkos daiktų ryšingumo ir priežastingumo žavi kiekvieną žmogų, bet ypač jaunuolį. Čia

atsiveria įvairiausių kombinacijų ir junginių galimybes. Jaunuolis pasijunta, kad jis gali daug ką atrasti ir išrasti: jis gali iš dalių sudaryti lėktuvą, jis gali mikroskopo pagalba išvysti iki šiol nematytą bakterijų pasaulį, jis gali cheminio proceso būdu išgauti naujus medžiagų pavidalus. Jam vaidenasi ne tikrai išradėjų ir garsių žmonių genijai, bet taip pat ir kalbėtojų, menininkų, artistų, poetų laurai. Galimybių prieš ateities akis yra daugybė. Pasirinkimas plačiausias. Kai kurie neriasi pasirinkton sritin iki aukščiausio savo geniaus išsivystymo.

Tačiau savojo geniaus atskleidimas dar nėra viskas. Pasireiškimas ir pasinėrimas būtyje yra tik savosios profesijos teigimas. Subrendusiojo protas tuo nepasitenkina. Jis nori būtin pasinėsti giliau, aprėpti plačiau ir suprasti aiškiau. Aplinkos ryšingumo atskleidimas tėra pojūtinė būties plotmė. O iš kur kilusi būtis? Kas glūdi jos giliausiame pagrinde? Kas ją palaiko? Iš kur atsirado tas dėsningumas, kuris leidžiasi suvedamas į pastovius gamtos dėsnius, matematikos formules ir idealią (matematinę) sritį? Kaip gali būti nepastovūs reiškiniai matuojami pastoviomis formulėmis? Kaip gali nuolatos besikeičianti gamta slėpti savyje nesikeičiančius dėsnius? Ar gali chaotinis pasaulis suteikti tikslingiausius gamtos dėsnius? Ir noromis nenoromis tenka atskirti gamtą nuo jos pradinio pagrindo, idealios Būtybės, kuri viską palaiko, tvarko ir viskam leidžia vystytis. Būties klausimas vargina, vargina ir vargins ne tikrai subrendusių jaunuolių, bet ir visų laikų išminčių galvas. Didžiųjų mokslininkų sprendimu, turi būti visatos pagrindas, pastovi, nesikeičianti, amžina Būtis, kurios Ap-

vaizdos palaikymu vyksta neapsakomai sudėtingas pasaulio procesas. O mes stebime to proceso atskirus reiškinius, juos dėstome, lyginame, grupuojame, sprendžiame ir sudarinėjame formules.

Kaip būties kilmės, taip lygiai ir jos prasmės problema neduoda protaujančiam žmogui ramybės. Pastebime, kad daiktai savo reiškiniuose neišsemia savęs. Uolos suaižėdamos tampa moliu, o šis yra medžiaga augmenijai. Augmenija yra medžiaga gyvūnijai, o pastarosios primityviškesni laipsniai tarnauja aukštesniesiems. Visi žemesnieji būties sluoksniai: oras, vanduo, žemė su visais savo elementais siūlosi protin-gajam žmogui, kaip priemonė, kad jis savo proto ir rankų pagalba, naudodamas tas priemones, sukurtų civilizaciją savajai būklei pagerinti. Tuo būdu kiekvienas daiktas, būdamas priemonė, nėra pats sau, bet yra skirtas būti prasmeniu kitam patarnauti. Taigi, visi daiktai nėra patys sau, bet yra tik ženklai, reiškiantieji pakopą prie aukštesnio tikslo. Jie yra tik prasmenys, nurodą aukštesnę savo buvimo prasmę aukštesnei būties pakopai. O visi drauge paimti jie yra prasmenys, turį savo buvimo prasmę žmoguje. Žmogaus rankos ir protas, juos naudodamas ir kurdamas aukštesnį civilizacijos laipsnį, suteikia jų buvimui aukštesnę prasmę. Gamta yra dalyvinis elementas kurti aukštesnį civilizacijos laipsnį. Ji pati nėra civilizacija, bet tikrai dalyvauja pakeliui į civilizaciją. Žmogus kurdamas suteikia jai prasmę.

Bet kokia yra žmogaus prasmė? Ar jis yra pats sau tikslas ir suteikia pats sau prasmę, ar jis yra taip pat tik pakeliui prie aukštesnės būties? Ar jis pats save atbaigia, ar yra tik dalyvis aukštesnės Būties prasmėje?

Kai kurie būties laipsniavimą galutinai užbaigia žmogumi. Anot jų, žmogus pats sau yra prasmuo ir prasmė. Kiek jis yra tik dalyvis, jis yra priemonė siekti pats sau aukštesnės prasmės ir, kiek jis yra prasmė, jis yra galutinis atsakymas pats sau. Jis yra galutinis tikslas pats sau. Tokį savo būties prasmės atsakymą davė ne tiktai materialistai bei pozityvistai, bet ir šių dienų ateistinis humanizmas arba ateistinis egzistencializmas.

Tačiau skirtingą būties prasmės atsakymą davė ne tiktai krikščioniškasis pasaulis, bet bendrai visi teistinės pasaulėžiūros reiškėjai. Jiems žmogus nėra atbaigtoji būtis pati savyje, bet reikalingas iš šalies pagalbos, kuri išprašoma per religiją. Jiems žmogus yra ne tikslas pats sau, bet tiktai pakeliui prie aukštesnio tikslo — Dievo. Teistinės pasaulėžiūros reiškėjams žmogus yra tik prasmuo, nurodąs aukščiausiąją būties prasmę — Dievą. Jiems žmogus tėra dalyvis Dievo planų realizavimo darbe. Aukščiausia žmogaus būties prasmė yra ne žmogus žmogui, bet žmogus Dievui. Aukščiausias žmogaus tikslas yra ne pasilikti žemėje, bet per žemę pasiekti Dievą ir pasilikti Jame. Visokios rūšies būtis tarnauja žmogui, kad žmogus galėtų pasiekti Dievą. Visi daiktai, padėdami žmogui pasiekti Dievą, tampa dalyviais išganymo kelyje. Tik žmogaus dalyvavimas tame kelyje yra pats stipriausias ir tuo būdu aukščiausias būties sąrankoje, siekiant paties būties šaltinio — Dievo.

Nubedievojimo psichologija

Atbundant protui, vaiko žinios apie Dievą ir bendrai apie dvasinį pasaulį yra per daug materialinės. Jiems dvasinis pasaulis reiškia medžiagi-

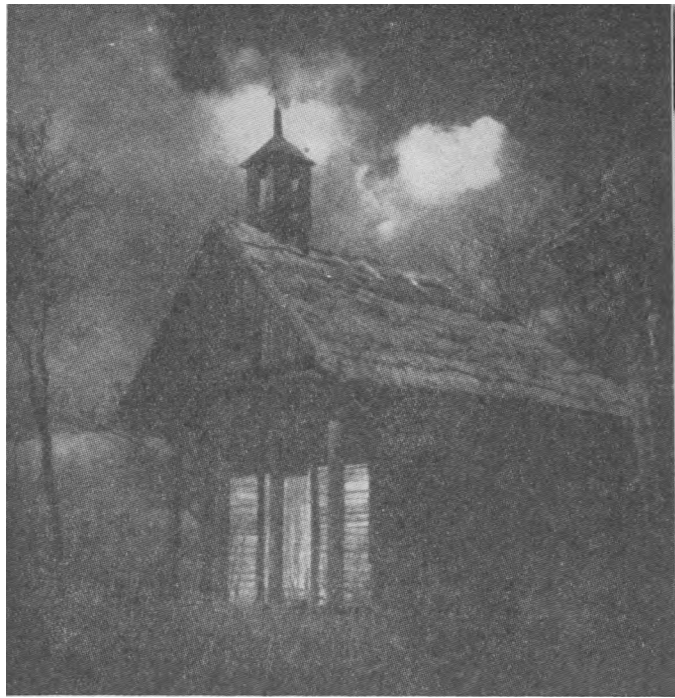
nio pasaulio aukštesniąją sferą. Pirmieji žmogaus įvaizdai apie Dievą ir šventuosius yra neišryškinti ir sukibę jo atmintyje su medžiaginiaisiais įvaizdais. Jeigu jaunuolis, kritiškame amžiuje perkainuodamas turėtas vertybes, negauna žodžiu arba raštu gilesnio religinių žinių praplėtimo ir atskyrimo nuo medžiaginių įvaizdų, tai jo religija, kaip neatitinkanti proto kriterijaus, sunyksta, ir medžiaginio Dievo samprata pavirsta į vaikiškų pasakų iliuzijas. Pranykus pastarosioms, pranyksta ir Dievo samprata, nusinešdama su savimi visą religinį gyvenimą į užmiršties dausas. Tai yra vienas iš daugelio faktorių, kodėl kritiškojo amžiaus jaunuoliai kartais nustoja tikėti Dievą ir pereina į ateistinę pasaulėžiūrą.

Kritiškame amžiuje jaunuolis pasigenda gilesnių būties pagrindų ir idealaus priežastingumo žinojimo. Jeigu tuo laiku jaunuolis semia žinias iš teistinės pasaulėžiūros šaltinių, tai jo pasaulėžiūra susiformuoja teistine kryptimi. Ir priešingai, jeigu jis maitinamas ateistinės krypties lektūra ir mokymu, tai ši kryptis nusveria ir jo pasaulėžiūrą. Kartais dar iškyla vaikystės laikų prisimintieji religiniai elementai, tačiau, kaip silpnesnieji, turi užleisti vietą svaresniems argumentams. Tai yra antrasis psichologinis faktorius, nuvedęs daugelį jaunuolių ateizmo keliais, nors ir ne šimtaprocentiniai tikras. Jeigu minimuoju laikotarpiu jaunuolio psichika yra maitinama įvairia literatūra, kartais teistine, kartais ateistine, tai jo apsisprendimas kartais svyra į dešinę, kartais į kairę. Galutinis nusistovėjimas yra apsprendžiamas dar kitų fiziologinių ir auklėjančių faktorių.

Be išorinių priežasčių labai daug reikšmės turi žmogaus vidujinio pa-

saulio polinkiai, aistros ir dvasinė struktūra arba paveldėtas charakteris. Subrendusio jaunuolio fiziologiniai reiškiniai, kaip gyvybinis instinktas, alkis, baimė, prabangos pomėgis šaukiasi būti patenkinami. Tuo tarpu iš teistinės pasaulėžiūros einą religiniai išipareigojimai perkalauija savitvartos arba net visiško susilaikymo nuo kai kurių instinktų patenkinimo. Žmogaus psichikoj vyksta grumtynės. Kartais laimi fiziologinė galia, kartais pasaulėžiūrinė valia. Tos grumtynės vyksta ne vieną kartą, bet labai dažnai ir trunka iki vėlyvo žmogaus amžiaus. Nė kartą žmogui ateina mintis, kad ar ne geriau būtų gyventi pagal fiziologinius polinkius negu kad pagal pasaulėžiūrinio nusistatymo tvarką. Pasielgęs nedorai, gauda pateisinamuosius posakius, sensualistinius priežodžius: *carpe diem...* tik vieną kartą gyvenime... jaunystė nebegrįžta... gyvenimas turi būti malonus ir panašiai. Toks žmogus ieško pateisinimo savo darbams psichologijos vadovėliuose (freudistinis pasiaiškinimas), mokslo knygos (psichologistų ir pozityvistų doktrinos), draugų patarimuose (su kuo sutapsi, toks ir pats tapsi), kol galutinai apmigdo savo tyros sąžinės balsą ir leidžiasi gyventi donžuano gyvenimą.

Tuo būdu dauguma mūsų ateistinės krypties žmonių atsiranda ne iš protinio įsitikinimo, bet iš donžuaniško ir luksusinio gyvenimo interesų. Tokio žmogaus sąžinė tėra laikinai užmigdyta ir jo įsitikinimas yra trapiasulipdytas. Netikrumo grėsmė lydi visus jo žingsnius. Truputį sukrėsk jo gyvenimą, ir jis atsidurs abejonių jūroje. Dėl to taip dažnai nelaimės, ligos ir mirties šmėkla išmuša ateistą iš lygsvaros ir perveda tikinčiųjų pusėn. Kas dirba pastoraci-

Senkapių koplytėlė

jos darbe, tas dažnai turi laimės regėti priešmirtinius atsivertimus. Tikrąja ir griežtąja prasme ateistinio įsitikinimo, atrodo, visiškai nėra.

Šalia visų minėtų faktorių, kurie suformuoja ateisto psichiką, yra vienas labai svarbus priešingas faktorius — tai religinė intuicija arba teistinė nuojauta. Ji nėra nei iš knygų išskaityta, nei iš žmonių pasakojimų girdėta. Ji nėra nei protinio svarstymo rezultatas. Ji glūdi žmogaus sąmonėje. Langas, pro kurį pasireiškia jos veikimas, yra žmogaus sąžinė. Ji nepriklauso nei nuo žmogaus valios ar noro, nei nuo jo psichinės konstrukcijos, nei nuo apsisiskaitymo bei mokslinio išsilavinimo, nei nuo kitų išorinių faktorių. Ji yra savarankiška, griežta, nepermaldujama, einanti šalia proto, valios ir psichikos ir nuolatos primenanti aukščiausios Būtybės buvimą. Jo įstatyminę valią ir žmogaus veiksmų pagal tuos įstatymus derinimo pareigą. Jos sprendimas labai trumpas: gerai — negerai; gerai pasielgei —

blogai pasielgei. Dėl religinės intuicijos, nepriklausančios nuo mūsų valios, buvimo visais laikais ir visi sąmoningi žmonės jaučia antgamtinės Būtybės esimą. Dėl to teigiama, kad nėra tautos be religijos. Dar daugiau — nėra sąmoningai įsitikinusio ateisto. Visi ateistinės pasaulėžiūros sekėjai ir jos reiškėjai yra persekiojami nepermdaujamoms aukščiausios Būtybės nuojautos ir dėl to jie niekad nėra tikri, kad nėra Dievo. Visas jų ateistinis mokslas yra paremtas netikrumu. Jie vienaip sako, o kitaip tiki ir jaučia. Jų gyvenimas yra dvišaldis: žmonėms kalba vienaip, o sau kitaip. Sekėjus neva įtikina moksliniais įrodymais, o save apsprendžia intuityviu tikrumu. Jų asmenybė yra suplyšusi į oficialų ir intymų gyvenimą. Oficialus gyvenimas yra pagrįstas arba diskursyviu protavimu arba intereso reikalu, o intymus gyvenimas — Dievybės nuojauta. Dėl to ir didieji ateistiniai mokytojai tiki Dievą, nes jaučia Jo buvimą, ir Jį slaptai garbina. Toji gili jų paslaptis dažniausiai būna viešai atskleista tikrai mirties valandą. Jeigu tai nėra šimtaprocentinis reiškinys, tai galima aiškinti taip: kadanigi ateistinės pasaulėžiūros žmogus savo gyvenimu yra vienu laiku dvišaldis (teistinėje ir ateistinėje) plotmėje, jis gali išlikti iki mirties ateistinės plotmės užakcentavime, nežinodamas to, kad tuo pačiu metu jis jaučia ir teistinės plotmės buvimą. Susidariusių aplinkybių rutina, draugai, organizacinė drausmė ir aplinka dažnai yra labai nepalankūs intymaus gyvenimo atskleidimui, ir dėl to ateistinio gyvenimo reiškėjas yra priverstas nutylėti apie priešingą savo vidurinio gyvenimo įsitikinimą iki paskutinio savo akių užmerkimo. Tai nereiškia, kad jis buvo netikintis. Reiš-

kia tik tai, kad jo tikėjimas dėl tam tikrų gyvenimo interesų buvo užgniaužtas, paslėptas ir viešai nepareikštas.

Prisiminę kritiškojo amžiaus jaunuolio netikėjimo faktorius, galime papildyti: vaikiško tikėjimo atmetimas ir ateistinės pasaulėžiūros sudarymas, skaitant tikėjimui priešingą literatūrą, nereiškia absoliutaus tikėjimo nebuvimo, bet tikrai ateistinės plotmės sudarymą. Jaunuolio psichikon vietoj buvusios teistinės pasaulėžiūros įžengia ateistinė. Kaip teistinė pasaulėžiūra buvo sudaryta iš tėvų ir auklėtojų gautų įvaizdų ir diskursyvaus galvojimo, taip ir ateistinė pasaulėžiūra — iš autoriteto pasakojimų ir diskursyvaus galvojimo. Pastaroji išstūmė pirmąją ir užėmė jos vietą. Tačiau jos abi yra sudarytos žmogaus psichikoje toje pačioje plotmėje. Jos abi yra sudarytos diskursyviu būdu (gauti įvaizdai, jų pergalvojimas ir išvadų pasidarymas). Jos abi gali būti žmogaus psichikoje pakaitomis. Galima ateistiniu jaunuolio auklėjimu ir mokymu išstumti iš sielos katalikiškąją pasaulėžiūrą ir jos vietoj išauginti ateistinę. Ir priešingai, katalikiškuoju auklėjimu ir mokymu galima užgesinti jaunuolio sieloje ateistinę pasaulėžiūrą ir jos vietoje išauginti teistinę. Auklėjimo kryptį grumtynės už jaunuolio sielą reiškia grumtynės už teistinę ar ateistinę pasaulėžiūros išauginimą toje sieloje. Tačiau šios grumtynės visai neliečia religinės intuicijos plotmės. Dievo nujautimas yra besąlyginis. Jis visados yra, nepaisant psichinės jaunuolio formacijos ir auklėjimo krypties. Todėl ir teistinei pasaulėžiūrai išblėsus, intuityvinis Dievo nujautimas dar lieka sielos gelmėse nepajudintas visą gyvenimą.

Dr. P. *Celiešius*

IŠ FILMŲ PASAULIO

WAR AND PEACE

Monumentalinis ir epinis romanas, vardu "Karas ir Taika", kuriame Tolstojus genialiu sugebėjimu parodė istorijos fatališkumą ir išreiškė didžiųjų gyvenimo veiksnių — karo, taikos, meilės, ambicijos, aukos ir beprotybės — santykį bei susikryžiovimą, yra perdirbtas į filmą, susilauksiantį kontroversinių ir prieštaraujančių atsiliepimų. Apie 1200 romano puslapių sukrauta į 3 valandas ir 28 minutes. Iš 69 svarbesniųjų romano veikėjų liko tik 23. Bet mums atrodo, kad — turint galvoje gigantines įvykių atkūrimo sunkenybes — filmas reikia laikyti labai nusisekusi.

Tolstojaus nepažįstančiam žiūrovui šis filmas bus ypatingai įdomus, nes jame labai gausu spalvingų ir pulsuojančių kontrastų, kai ydos raizgosi tarp dorybių, ir virš žmogaus gyvenimo komplikacijų kabo grėsminė karo, kančios ir mirties debesys. Tolstojų skaičiusiam žiūrovui teks šiek tiek nusivilti, nes ekrane matomi veikėjai ne visur ir ne visada atitiks romano tipus: kai kur jiems truks gylio, specifinio slaviškumo, o kai kur — laiko išsivystyti.

Audrey Hepburn — nepaprastai vykusi kaip Nataša Rostov. Jos retas talentas, kuris ne tik tampa vaidinauju asmeniu, bet kartu auga, paslaptinai keičiasi ir bręsta. Tą patį reikia pasakyti apie Henry Fondą, kurio sukurtasis Pierre Bezuchov mums atrodo labai artimas romano tipui. Labai geras Mel Ferrer kaip princas Andrius Bolkonsky. Savo vie-

toje Vittorio Gassman ir Anita Ekberg, kaip temperamentingieji Kariginai — be principų ir be skrupulų. Neblogas Herbert Lom Napoleono asmenyje. Labai mielas John Mills kaimiečio Platek vaidmenyje, nors jam duota, palyginti, maža laiko organiška atverti religinę savo gyvenimo filosofiją. Daugelio žiūrovų atmintyje ilgiau pasiliks Oscar Homolka, vaizduojąs senąjį generolą Kotuzov. Kai girdi jo neatšaukiamąjį sprendimą, prieš akis atsistoja milžiniška Napoleono invazijos grėsmė ir kone visagalė vieno žmogaus išmintis: "Ko nori armija? Būti sunaikinta? Ir ji bus sunaikinta, jei dabar stos prieš Napoleoną. Ko nori Caras? Sostą netekti? Ir jis neteks jo, jei dabar išeisime prieš prancūzus. Ko nori visa tauta? Tapti vergais? Ir vergais ji taps, jei dabar kovosime. Aš noriu duoti Rusijai tai, ko ji iš tikrųjų nori: taikos laisvę. O tai bus tą dieną, kai žemėje neliks nė vieno prancūzo. Bet šiandien — traukimės!"

Didžiausią įspūdį žiūrovui padarys blizgantys Maskvos baliai, pistolietai dvikova šaltoje žiemos aušroje, o ypač masinės karo scenos ir tragiškasis prancūzų traukimas. Labai prasmingas paskutinis filmo momentas, kai Nataša susitinka iš karo grįžtantį Pierre ir, rodydama karo griuvėsius, jam sako: "Tu esi kaip šis namas: daug pergyvenai, matosi žaizdos, bet tu tebestovi".

Nuotaikingą ir saikingą muzikinį foną davė Nino Rota. Labai sumaniai filmą režisavo King Vidor. (Technicolor - Vista Vision)

CASA RICORDI

Kiekvienas muzikos mylėtojas turės pagrindo pasidžiaugti šiuo filmu, kurį pagamino Ponti-De Laurentiis, ne vien dėl Rossini, Puccii, Donizetti, Bellini ir Verdi muzikos, bet ir dėl pasaulinio garso balsų, kurie priklauso Renatai Tebaldi, Tito Gobbi, Mario del Monaco ir kt.

Filmo turinys kalba apie senąjį Ricordi, kuris — įsigydamas pirmąją Milane gaidoms spausti mašiną — tapo ne tik vienintelis La Scala operos gaidų spausdintojas, bet ir davė pradžią Ricordi Namų tradicijai, kuri — be muzikos spausdinimo — pasiėmė globoti Italijos operinės muzikos genijus, sudarydama sąlygas jų muzikos išpildymui. Labai gražūs pirmojo Ricordi žodžiai: "Nesvarbu, ar tu esi muzikos genijus, ar tik svajotojas. Jei tikrai myli muziką, tau atviros šių namų durys."

TEA AND SYMPATY

Seksualizmu perkrauta drama, kuri prieš keletą metų susilaukė didelio populiarumo ir neįprastai ilgo dėmesio New York'e, pasirodo ekrane kondensuota ir apvalyta. Čia sprendžiama gana opi problema. Aštuoniolikametis kolegijos studentas — Tom Robinson Lee — nepritampa prie studentų daugumos, nes jis nėra "a regular guy" — toks, kaip kiti. Jis nesižymi futbolu, nešioja ilgus plaukus, klausosi tik klasikinės muzikos ir skaito poeziją.

Viso šito negali suprasti net jo paties tėvas, nekalbant apie visus kitus. Bet jį supranta antru kartu ištėkėjusi moteris — Laura Reynolds, kurios pirmasis vyras buvo panašus aštuoniolikametis, su panašiomis pro-

blemomis. Ilgainiui tarp jos ir jo išsivysto savos rūšies intymumas, kuris filme perteiktas su skoniu ir diskretumu. Laura Reynolds bando jam padėti pereiti tą tiltą, kuris jungia du krantus: vaikystę ir vyro amžių, paaukodama savo moterystę.

Visa nelaimė, kad pagrindinė filmo mintis remiasi panseksualizmo teorija, jog seksualinis patyrimas yra trumpiausias kelias į subrendimą. Šis neteisingas tvirtinimas duoda visai filmo raidai nepriimtina charakterį ir klaidingą išvadą. (CinemaScope)

AWAY ALL BOATS

Tam tikra žmonių kategorija mėgsta karinio turinio filmus ir kažkodėl jiems ypatingai didelių reikalavimų nestato. Pamatę filmą, vardu "Away All Boats", jie sutiks, kad jis nėra toks geras, kaip garbingi pirmataikai: "Caine Mutiny" arba "Mister Roberts", bet nėra ir toks blogas, kad jo nebūtų galima vadinti pasisekusiu vidurkiu. Turinys nėra nei subtilus, nei sudėtingas. Pagrindiniai veikėjai nepasižymi nei kraštutinumais, nei neįprastais idealais, bet jie atstovauja žmoniją įsijautusiai ir nepretenzinei.

Pagrindinį įdomumą filmui duoda Amerikos karo laivynas 1955 metų manevruose, kai 200 laivų ir 10.000 marinų dalyvavo invazinio tipo pratimuose. Autentiškos scenos iš praeities karo su Japonais, gelbėjimo misijos ir savižudžiai Japonų lėktuvai, mirtinu įkyrumu ieškantys savo aukos, prisideda prie bendro įspūdžio ir realistiškai ir šiurpulingai. Romantinis fragmentas, lyg jėga prikergtas prie šiaip jau vientiso filmo, jam nieko neprideda ir nieko neatima.

Bruno Markaitis, S. J.

Jau kyla aukštyn "Jaunimo namų" sienos, kuriuos Tėvai Jėzuitai stato Čikagoje. Šiuose namuose bus didelė salė lietuviškiems parengimams, erdvūs kambariai Aukštesniajai Lituanistikos mokyklai ir specialūs būklai jaunimo organizacijoms. Ateinančiais metais šie pastatai bus baigti. Jais galės naudotis visos lietuviškos organizacijos, kurios tik dirba Lietuvos gerovei. Tikimės, kad ši vieta taps mūsų kultūrinio centru, jungiančiu į bendrą darbą visus geros valios lietuvius.

Kadangi šie namai yra statomi lietuvių visuomenei, būtų gražu, kad ir organizacijos ir pavieniai asmenys prisidėtų prie šio darbo bent maža auka. Auką galima siųsti šiuo adresu:

Jesuit Fathers, 5541 S. Paulina St., Chicago 36, Illinois.

ADMINISTRACIJOS PRANEŠIMAS

Būtume labai dėkingi, kad skaitytojai stengtųsi dabar, apie Kalėdas, atnaujinti prenumeratą. Jeigu kas išsikelia į naują vietą, tegul tuoj praneša savo naująjį adresą, pažymėdamas taip pat ir senąjį. Vis dar neretai pasitaiko, kad žurnalas grįžta, neradęs adresato. Kartais, išsiuntinėjant žurnalą, gali pasitaikyti įvairių klaidų ir apsirikimų, dėl kurių vienas kitas skaitytojas jo negauna. Jeigu taip įvyktų, prašome tuoj pranešti Administracijai. Už Jūsų bendradarbiavimą ir pagalbą būsimė labai dėkingi.

“L. L.” Administracijoje galima gauti šias knygas:

DIEVAS IR ŽMOGUS. Katalikų tikėjimo tiesos, doros reikalavimai ir sielai pašvęsti priemonės. Kaina \$5 (kietais viršeliais — \$6,50). Ši knyga daugeliui padės rasti atsakymą į visokius religinius ir moralinius neaiškumus, kurių kiekvienas galvojęs žmogus turi. Būtų naudinga kiekvienoje šeimoje ją turėti.

Hardy Schilgen, S. J. TU IR JI. Autorius gražiai ir suprantamai kalba apie jaunuolio santykius su mergaite. Dabar, kai mūsų jaunimas tikrai yra pasimetęs ir pradeda pamėgdžioti kitus, kuriems yra svetimi bet koki moralės dėsniai ir kultūringi papročiai, ši knyga duotų labai naudingų patarimų. Kaina \$2.

V. Gutauskas, S. J. KAS ŽIŪRI IR NEMATO? Paprastu ir visiems suprantamu būdu išrišta daug painių mūsų tikėjimo klausimų. Kaina \$1.

Taip pat galima gauti įvairių lietuviškų maldaknygių. Paminėtinos ypač šios:

JAUNUOLIŲ MALDOS. Paruošė kun. P. K. Kirvelaitis. Kaina \$1,75.

VIEŠPATIES ANGELAS. Parašė kan. A. Sabaliauskas. Kaina \$2.

SVEIKA MARIJA. Parengė kun. Stasys Yla. Kaina \$3.00 (su paauskuotais kraštais).

VARDAN DIEVO. Mažųjų maldos, paruoštos kun. St. Ylos. Kaina \$1,25.

Immaculata Press

“LAIŠKAI LIETUVIAMS” 5541 S. Paulina St., Chicago 36, Illinois